

**ŹRÓDŁA DO DZIEJÓW
POLSKIEGO DUSZPASTERSTWA WOJSKOWEGO
Tom IX**

**DUSZPASTERSTWO
WOJSKOWE
W POLSCE
W LATACH
1945–1991**

CZĘŚĆ PIERWSZA 1945–1956

wybór i opracowanie
Tomasz Kośmider
ks. Marek Wesotowski

**ŹRÓDŁA DO DZIEJÓW
POLSKIEGO DUSZPASTERSTWA WOJSKOWEGO**

**DUSZPASTERSTWO
WOJSKOWE
W POLSCE
W LATACH
1945–1991**

CZĘŚĆ PIERWSZA 1945–1956

wybór i opracowanie

**TOMASZ KOŚMIDER
Ks. MAREK WESOŁOWSKI**

Oficyna Wydawnicza RYTM
Fundacja „Historia i kultura”
Warszawa 2007

WSTĘP

Problematyka duszpasterstwa wojskowego w Polsce po zakończeniu II wojny światowej należy do interesujących, choć mało znanych wątków najnowszej historii. Tematyka ta stanowi problem uboczny poruszanych zagadnień z obszaru dziejów Kościoła, czy stosunków państwo-Kościół. Zdecydowanie większym, jak dotąd zainteresowaniem badaczy cieszyło się duszpasterstwo wojskowe okresu międzywojnia, szczególnie zaś posługa biskupa Józefa Gawliny. Wielu autorów starało się też objąć refleksją działalność reaktywowanego po 1991 r. Ordynariatu Polowego. Kwestie związane z duszpasterstwem wojskowym lat 1945–1991 w literaturze przedmiotu mają charakter przyczynkowski. Wiele interesujących spraw poruszają wspomnienia byłych kapelanów wojskowych. W dalszym ciągu brakuje jednak wyczerpującego opracowania naukowego. Należy odnotować, że po 1989 r. wzrosło zainteresowanie tą tematyką w wyniku czego staje się ona coraz bardziej obecna w artykułach oraz opracowaniach monograficznych.

Istniejące w Polsce po 1945 r. duszpasterstwo wojskowe stanowiło pewien ewenement w skali sił zbrojnych Państw-Stron Układu Warszawskiego. Napięcia na linii państwo-Kościół powodowały jednakże szereg komplikacji i ograniczeń. Problematyki duszpasterstwa wojskowego nie sposób rozważać w oderwaniu od ówczesnej sytuacji społeczno-politycznej i kształtujących się relacji między władzami komunistycznymi, a Kościołem Rzymskokatolickim. Przez całe dziesięciolecie władze te prowadziły swoistą grę z Kościołem. Czasami była ona wyrafinowana, a nawet brutalna. Kościół ze swej strony także prowadził „politykę”, której celem było przetrwanie, a środkiem kompromis, przy czym granice tego kompromisu były wyraźnie określone. W sytuacji gdy zagrożone zostawały żywotne interesy społeczności katolickiej, biskupi polscy odpowiadali krótkim i stanowczym nie. Znając pozycję Kościoła Rzymskokatolickiego w Polsce komuniści nie podejmowali od razu frontalnego ataku, zadowolając się stopniowym osłabianiem siły i autorytetu Kościoła.

Uwzględniając przywiązanie Polaków do katolicyzmu komuniści starali się początkowo zachowywać pozory współpracy z Kościołem. Bolesław Bierut wielokrotnie zapewniał, że Polska Ludowa nie ma zamiaru dzielić ludzi na wierzących i niewierzących. Arcybiskup Adam Stefan Sapieha bez większych problemów uzyskał zgodę na wydawanie „Tygodnika Powszechnego”, który zaczął się ukazywać w Krakowie od 24 marca 1945 r., promując katolicką naukę społeczną. Od listopada tego roku podobną rolę zaczął odgrywać „Tygodnik Warszawski”. Pieśń „Kiedy ranne wstają zorze” rozpoczynała program Polskiego Radia, ksiądz odprawiał egzekwie nad trumną gen. Karola Świerczewskiego, a w procesji Bożego Ciała jeszcze w 1947 r. w Warszawie arcybiskupa Antoniego Szlagowskiego prowadzili: wiceminister obrony narodowej gen. Piotr Jaroszewicz oraz minister komunikacji Jan Baranowski. Równocześnie jednak już w sierpniu 1945 r. w czasie narady, jaka miała miejsce

w Komitecie Centralnym Polskiej Partii Robotniczej, w nawiązaniu do akcji, jaką zorganizował Kościół w obronie ślubów kościelnych i obowiązku nauczania religii w szkołach stwierdzono, że „zachodzi konieczność kontrofensywy na tym kierunku. 12 września 1945 r. doszło do zerwania konkordatu, przy czym nie notyfikowano tego faktu Stolicy Apostolskiej. W listopadzie tego roku pozwolono zaś Bolesławowi Piaseckiemu na wydawanie pisma „Dziś i Jutro”, które skupiając „postępowych katolików”, miało tworzyć tym samym przeciwwagę dla Kościoła Rzymskokatolickiego¹.

Bez poważniejszych przeszkód jednak działały wówczas seminaria duchowne, zakony, stowarzyszenia religijne, żłobki, ochronki, czy domy dziecka prowadzone przez Kościół. Co prawda dochodziło w tym czasie do aresztowań księży pod zarzutem powiązań z tzw. wrogim podziemiem, ale nie miały one charakteru masowego. W sytuacji przedwyborczej władze wyraziły zgodę na udział w życiu politycznym grup katolików świeckich, próbując jednak uczynić z nich niemarksistowską przeciwwagę dla Polskiego Stronnictwa Ludowego. W ten sposób do działalności dopuszczono grono działaczy katolickich, skupionych wokół „Tygodnika Powszechnego”, „Tygodnika Warszawskiego”, czy ukazującego się od lipca 1946 r. „Znaku”. Kościół nie uczestniczył bezpośrednio w oficjalnym życiu politycznym, konsekwentnie starał się jednak bronić katolickich zasad życia społecznego. W wielkopostnym liście pasterskim z marca 1946 r. biskupi opowiedzieli się za Polską nowoczesną, sprawiedliwą i szczęśliwą, ale jednocześnie zaakcentowali, że „Polska nie może być komunistyczna, Polska musi pozostać katolicką”².

Władze próbowały wykorzystać autorytet Kościoła do własnych celów politycznych, przede wszystkim do zalegalizowania swej pozycji i osłabienia społecznego oporu. Służyć temu miały między innymi nabożeństwa odprawiane w intencji zwycięstwa wyborczego. Biskupi odpowiadali jednak odmownie, podobnie zresztą jak w kwestii amnestii, aby zachęcać ludzi „podziemia” do ujawniania się. Po klęsce legalnej opozycji w wyborach do Sejmu w 1947 r. pozycja Kościoła wzrosła jeszcze bardziej, stał się on bowiem w kraju jedyną, niezależną siłą. Uroczystości kościelne stawały się niejednokrotnie okazją do manifestowania nastrojów antykomunistycznych.

14 marca 1947 r. Episkopat Polski złożył memoriał na ręce premiera Józefa Cyrankiewicza w sprawie katolickich postulatów konstytucyjnych. Co prawda prace nad przygotowaniem nowej konstytucji nie były jeszcze rozpoczęte, ale uchwalone przez Sejm ustawy budziły zaniepokojenie o jej przyszły kształt. Biskupi opowiadali się za zagwarantowaniem prawa do własności, prywatnej inicjatywy gospodarczej oraz praworządności życia państwowego. Apel ten nie stworzył płaszczyzny do dyskusji. Kościół traktowany był jako poważny przeciwnik polityczny. Mówił o tym na odbywającym się 13 i 14 kwietnia 1947r. plenum KC PPR Władysław Gomułka. Według I sekretarza Komitetu Centralnego Polskiej Partii Robotniczej „wyborcze zwycięstwo komunistów nie

---

¹ K. Kersten, *Narodziny systemu władzy. Polska 1943–1948*, Poznań 1990, s. 338–339.

² *Listy pasterskie Episkopatu Polski*, Paryż 1974, s. 32.

jest równoznaczne z kapitulacją reakcji”, do której obok bankierów, spekulantów, właścicieli drobnych zakładów produkcyjnych i bogatych chłopów, zaliczyć należy także hierarchię kościelną³.

Biskupów niepokoił postępujący proces laicyzacji szkolnictwa, wzrastająca rola cenzury, naciski na katolików aby wstępowali do PPR oraz narastające zagrożenie religijnego charakteru niedziel i świąt. Przeciwno temu wypowiedzieli się w liście pasterskim, odczytanym w kościołach 28 września 1947 r. W odpowiedzi premier Cyrankiewicz w swoim exposé sejmowym z 28 listopada 1947 r. stwierdził, że prawa Kościoła są respektowane, nie będzie jednak zgody władz państwowych na instrumentalne wykorzystywanie religii do działalności politycznej. Przemawiając w Sejmie 10 stycznia 1948 r. dodał, że „rząd nie będzie tolerował agresywnej postawy poszczególnych przedstawicieli kleru, a zwłaszcza hierarchii kościelnej, ani prób wtrącania się do spraw państwowych, do spraw świeckiego życia publicznego (...). Wszelkie próby wykorzystania ambony, czy szat kapłańskich do podniecania namiętności przeciwko Państwu Ludowemu lub popierania podziemia będą przycinane z całą stanowczością i surowością prawa”⁴. W podobnym tonie ukazywały się artykuły w prasie.

24 marca 1948 r. polski Episkopat skierował do prezydenta Bolesława Bieruta list w sprawie szkolnictwa katolickiego w Polsce oraz przynależności młodzieży katolickiej do organizacji kierujących się zasadami niezgodnymi ze światopoglądem katolickim. We wrześniu zaś biskupi zwrócili się do rodziców, aby nie posyłać swoich dzieci do szkół, z których usunięto naukę religii.

Zmiana na stanowisku prymasa Polski, którym po śmierci Augusta kardynała Hlonda (22 października 1948 r.) został dotychczasowy biskup lubelski Stefan Wyszyński⁵ zbiegła się w czasie z kongresem zjednoczeniowym polskiego ruchu robotniczego i utworzeniem Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej oraz przyjęciem ostrzejszego kursu w stosunku do Kościoła.

Bazując na sprawdzonych metodach walki politycznej władze państwowe postanowiły doprowadzić do podziałów wśród duchowieństwa i wiernych, działając zgodnie z zasadą *divide et impera*. Wsparcie otrzymał więc uległy wobec władz komunistycznych kler, określany mianem „księży-patriotów”, dyspozycyjny i uległy wobec komunistów, który docelowo – zdaniem Wiesława Jana Wysockiego – stanowić miał istotne ogniwo przenoszące inspirację władz w środowiska eklezjalne⁶. Równocześnie w stosunku do części duchowieństwa, do którego zaliczono między innymi biskupa Czesława Kaczmarka z Kielc

---

³ K. Kersten, op. cit., s. 311.

⁴ Prezes Rady Ministrów Józef Cyrankiewicz o stanowisku Rządu Rzeczypospolitej wobec Kościoła. Exposé wygłoszone w Sejmie w dniu 10 I 1948 r., cyt. za K. Kąkol, *Kościół w PRL. Elementy ewolucji doktryny*, Warszawa 1985, s. 249.

⁵ Biskup Stefan Wyszyński został wyznaczony na urząd arcybiskupa metropolity gnieźnieńsko-warszawskiego i prymasa Polski 12 XI 1948 r. uroczysty ingres w Gnieźnie odbył się 2 II 1949 r., a w Warszawie 6 II 1949 r.

⁶ W. J. Wysocki, *Osaczenie prymasa. Kardynał Stefan Wyszyński jako „podopieczny” aparatu bezpieczeństwa w latach 1953–1956*, Warszawa 2002, s. 25.

i biskupa Stanisława Adamskiego z Katowic, wysunięto poważne zarzuty wspierania – z inicjatywy Watykanu – niemieckiego rewizjonizmu i patronowania działalności „podziemia”.

Mimo coraz częstszych restrykcyjnych posunięć ze strony państwa w stosunku do Kościoła, jak chociażby likwidacja 23 czerwca 1949 r. Wydziału Prawa oraz Nauk Społecznych i Ekonomicznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, z inicjatywy prymasa Stefana Wyszyńskiego rozpoczęła działalność Komisja Mieszana Rządu RP i Episkopatu. Stronę kościelną reprezentowali biskupi: Tadeusz Zakrzewski z Płocka, Michał Klepacz z Łodzi i Michał Choromański jako sekretarz Episkopatu, natomiast stronę rządową: Edward Ochab, Władysław Wolski i Franciszek Mazur.

13 lipca 1949 r. *Acta Apostolicae Sedis* obwieściły o papieskiej ekskomunice grożącej wszystkim katolikom za świadome i dobrowolne wspieranie lub przynależność do partii komunistycznej oraz czytanie i rozpowszechnianie materiałów o treści komunistycznej. Decyzja papieska stanowiła wyraźne ostrzeżenie dla wszystkich którzy uważali, że można być katolikiem i współpracować z partią komunistyczną. Władze państwowe nie przyjęły do wiadomości decyzji Stolicy Apostolskiej bowiem, jak można przeczytać w oświadczeniu, które 26 lipca 1949 r. otrzymał biskup Choromański „uchwała watykańska koliduje z obowiązującym w Polsce porządkiem prawnym, toteż nie może (...) być ani rozpowszechniana, ani wykonywana”⁷. Mając na uwadze złożoną sytuację społeczno-polityczną w Polsce Episkopat nie nadał temu dokumentowi szczególnego rozgłosu.

Kilka dni później, 5 sierpnia 1949 r. ogłoszony został dekret „O ochronie wolności sumienia i wyznania”, przewidujący nawet kary więzienia za zmuszanie do udziału w praktykach religijnych i za nadużywanie wolności wyznania i sumienia w celach wrogich ustrojowi. 23 stycznia 1950 r. władze przejęły „Caritas”, kościelną organizację dobroczynną o zasięgu międzynarodowym. Aby zdyskredytować Kościół w oczach społeczeństwa duży rozgłos propagandowy nadano kwestii nadużyć finansowych, które zdaniem czynników politycznych miały tam miejsce. Odpowiedzią Episkopatu był list protestacyjny z 30 stycznia tego roku. Nie opadły jeszcze emocje związane z „Caritasem”, a już pojawił się nowy problem w relacjach państwo-Kościół. 28 lutego 1950 r. rząd wydał komunikat oskarżający biskupów o wrogość wobec Polski Ludowej, a w okresie od 25 lutego do 2 marca 1950 r. osadził w areszcie domowym ordynariusza diecezji chełmińskiej biskup Kazimierza Kowalskiego. 20 stycznia 1951 r. władze posunęły się jeszcze dalej i pod zarzutem działalności antypaństwowej aresztowały biskupa kieleckiego Czesława Kaczmarka⁸.

---

⁷ Oświadczenie Rządu Rzeczypospolitej w sprawie groźby ekskomuniki ogłoszonej przez Watykan, wręczone w dniu 26 VII 1949 r. sekretarzowi Episkopatu Polski biskupowi Zygmuntovi Choromańskiemu przez ministra administracji publicznej Władysława Wolskiego, cyt. za K. Kąkol, op. cit., s. 259.

⁸ W. J. Wysocki, op. cit., s. 21-22.

W takich okolicznościach 14 kwietnia 1950 r. doszło do zawarcia porozumienia Episkopatu z rządem. Układające się strony kierowały się odmiennymi przesłankami. Kościołowi zależało na uzyskaniu oficjalnego zapewnienia co do wykonywania jego misji, natomiast stronie rządowej chodziło o poparcie Kościoła dla zmian zachodzących w Polsce. Zawarte porozumienie oczywiście nie uchroniło Kościoła od dalszych ataków. Już 19 kwietnia utworzony został Urząd do Spraw Wyznań, stanowiący jeden z podstawowych instrumentów politycznego i fizycznego nacisku na duchowieństwo. 20 maja Sejm uchwalił ustawę o konfiskacie dóbr kościelnych. W polskiej przestrzeni edukacyjnej natomiast coraz częściej zaczęły pojawiać się szkoły Towarzystwa Przyjaciół Dzieci, bez nauki religii, w których prowadzono wychowanie laickie⁹.

Do rangi ważnego problemu natury politycznej urosła kwestia administracji kościelnej na Ziemiach Odzyskanych. Władze państwowe domagały się od biskupów jej ostatecznego uregulowania nie zważając, że nie leży ona w kompetencji polskiego Episkopatu, a Stolicy Apostolskiej. Obiektywnie rzecz ujmując należy zauważyć, że Watykan i polski Kościół w warunkach, jakie zaistniały po II wojnie światowej stworzyli ludziom zamieszkującym tereny Ziemi Zachodnich i Północnych odpowiednie warunki dla rozwoju życia religijnego. Rozpatrując sprawę administracji kościelnej na tych obszarach należy widzieć ją w dwóch płaszczyznach, a mianowicie jako sferę potrzeb duszpasterskich i zadań religijnych oraz długofalowych racji polityczno-dyplomatycznych. W ówczesnej sytuacji politycznej tylko pierwsza część tego problemu mogła być pomyślnie dla Polski rozwiązana. Brak traktatu pokojowego, który zgodnie z postanowieniem Konferencji Poczdamskiej miał ostatecznie zadecydować o kształcie zachodniej granicy Polski¹⁰, stanowił poważną przeszkodę na drodze do całościowego uregulowania kwestii administracji kościelnej na terenach nadodrzańsko-morskich. Próba wykorzystania przez władze problemu administracji kościelnej na Ziemiach Odzyskanych doprowadziła 26 stycznia 1951 r. do usunięcia funkcjonujących tam od 1945 r. administratorów apostolskich i wprowadzenia na ich miejsce wikariuszy kapitulnych. W konsekwencji działania te spowodowały schizmę w polskim Kościele. Aby temu przeciwdziałać prymas Polski mianował wybranych wikariuszy kapitulnych swoimi wikariuszami generalnymi¹¹.

3 lutego 1951 r. doszło do spotkania prymasa Stefana Wyszyńskiego z prezydentem Bolesławem Bierutem. Rozmowa nie wpłynęła na złagodzenie napięcia w stosunkach państwo-Kościół. W listopadzie tego roku rząd zwrócił się do prymasa Polski z żądaniem usunięcia dotychczasowych biskupów diecezji katowickiej i wkrótce sam dokonał ich usunięcia. Była to swoista kara za

---

⁹ P. Raina, *Kardynał Wyszyński, Prymas i mąż stanu*, t. I, Paryż 1982, s. 376.

¹⁰ Uchwały Poczdamskie z 2 VIII 1945 r., cyt. za *Wybrane teksty źródłowe do historii powszechnej po 1945 r.*, (oprac. R. Kozłowski, J. Szyling), Toruń 1988, s. 16.

¹¹ T. Kośmider, *Administracja Kościoła rzymskokatolickiego na Ziemiach Odzyskanych w latach 1945–1972*, „Saeculum Christianum” 1999, nr 2, s. 144–145.

zorganizowanie przez ordynariusza katowickiego Stanisława Adamskiego akcji zbierania podpisów przeciwko ograniczaniu nauki religii w szkołach¹². W tym samym czasie miały miejsce i inne akcje wymierzone przeciwko Kościołowi, jak chociażby wysiedlenia księży i zakonnic - głównie z terenu Ziemi Odzyskanych, wspieranie kościoła narodowego, likwidowanie niższych seminariów duchownych, nowicjatów zakonnych, czy stosowanie ograniczeń w budownictwie sakralnym¹³.

Wyjątkowo trudny dla Kościoła okazał się rok 1953. Rozpoczął się on od ogłoszenia wyroku w procesie księży i pracowników kurii krakowskiej oskarżonych o szpiegostwo i „sprzedawanie ojczyzny za judaszowe pieniądze”. 27 stycznia tego roku po trwającym tydzień procesie zapadły trzy wyroki śmierci oraz kary wieloletniego więzienia. Dwa tygodnie później 9 lutego Rada Państwa uchwaliła dekret „O obsadzaniu duchownych stanowisk kościelnych”. Od tej chwili każda nominacja kościelna wymagała zgody właściwych organów państwowych. Poza tym duchowni składać musieli ślubowanie na wierność Polsce Rzeczypospolitej Ludowej¹⁴.

8 marca 1953 r. ukazał się ostatni numer „Tygodnika Powszechnego”. Wkrótce został przejęty przez PAX i zaczął być drukowany pod tym samym tytułem i z zachowaniem numeracji, ale pod inną redakcją. Zamknięty został także miesięcznik „Znak” oraz wydawany przez Jezuitów „Przegląd Powszechny”. Cenzura dość restrykcyjnie traktowała nawet teksty wydawnictw liturgicznych. Władze ingerowały we wszystkie niemal obszary życia kościelnego z liturgią włącznie. Szeroka zaś sieć agentów penetrowała środowisko duchownych, nakłaniając ich do wspierania różnych akcji oraz do podpisywania apeli i listów o charakterze politycznym¹⁵.

Zgromadzeni w Krakowie polscy biskupi postanowili oficjalnie zaprotestować przeciwko nieustannemu ograniczaniu swobody Kościoła Rzymskokatolickiego. 8 maja 1953 r. Episkopat skierował list do rządu, występujący w literaturze przedmiotu pod nazwą „Non possumus”, zawierający katalog gwałtów i naruszeń porozumienia kwietniowego z 1950 r., jakich dopuścili się władze państwowe. Biskupi podkreślili, że nie uchylają się od współpracy z czynnikami politycznymi, ale widzą wyraźne granice ustępstw, na które mogą się zgodzić, bowiem „Rzeczy Bożych na ołtarzach Cezara składać nam [to jest Kościołowi – T.K. i M.W.] nie wolno. Non Possumus”¹⁶.

Strona rządowa nie zamierzała prowadzić dialogu. Zamiast kooperacji wybrała konfrontację. 14 września 1953 r. przed Wojskowym Sądem Rejonowym w Warszawie rozpoczął się proces biskupa Czesława Kaczmarka,

---

¹² A. Micewski, *Współrzędzić czy nie kłamać? PAX i Znak w powojennej Polsce 1945–1976*, Paryż 1978, s. 52–53.

¹³ S. Wyszynski, *Pro memoria*, „Znaki Czasu” 1986, nr 2, s. 110–112.

¹⁴ Dekret o obsadzaniu duchownych stanowisk kościelnych z 9 II 1953 r., cyt. za M. Kozaczka, *Historia Polski 1945–1989. Wybór tekstów źródłowych*, Przemysł 2000, s. 79.

¹⁵ S. Kisielewski, *Stosunki państwo-Kościół w PRL*, Wrocław 1981, s. 7.

¹⁶ „Non Possumus” – list Episkopatu Polski z 8 V 1953 r., cyt. za K. Kąkol, op. cit., s. 267.

oskarżonego o utworzenie ośrodka dywersyjno-szpiegowskiego i o usiłowanie obalenia ustroju. Razem z biskupem oskarżono cztery osoby z kurii kieleckiej. Na skutek szykan i szantażu biskup Kaczmarek przyznał się do stawianych mu zarzutów. Skazany został na 12 lat więzienia. Pozostali oskarżeni otrzymali wyroki od 5 do 10 lat więzienia.

25 września 1953 r. został pozbawiony wolności przywódca polskiego Kościoła arcybiskup metropolita gnieźnieńsko-warszawski Stefan kardynał Wyszyński i przewieziony do miejsca odosobnienia w Rywałdzie, skąd przeniesiono go do Stoczka, a następnie do Prudnika Śląskiego i wreszcie w październiku 1955 r. do Komańczy. Obowiązki przewodniczącego Episkopatu Polski przejął biskup łódzki Michał Klepacz. Komunikat rządowy, który ukazał się w prasie 29 września decyzję władz tłumaczył następująco: „Na skutek uporczywego, mimo wielokrotnych ostrzeżeń, nadużywania przez ks. arcybiskupa Stefana Wyszyńskiego piastowanych przez niego funkcji kościelnych dla łamania zasad porozumienia, prowadzenia akcji podburzającej i wytwarzania atmosfery jętrzenia sprzyjającej – jak to wykazał również proces biskupa Kaczmarka – wrogiej działalności, co jest szczególnie szkodliwe w obliczu zakusów na nienaruszalność granicy Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, Prezydium Rządu w oparciu o swe uprawnienia i w trosce o pełną normalizację stosunków między Rządem, a hierarchią kościelną zakazało arcybiskupowi Stefanowi Wyszyńskiemu wykonywania funkcji związanych z jego dotychczasowymi stanowiskami kościelnymi”¹⁷. Tego samego dnia ukazała się w prasie specjalna deklaracja Episkopatu Polski, stanowiąca akt kapitulacji wobec władz komunistycznych. 17 grudnia 1953 r. biskupi zmuszeni zostali do złożenia ślubowania na wierność PRL, podobne ślubowania składać musieli wszyscy księża.

Oświadczenia natury politycznej, jak chociażby deklaracja złożona 26 maja 1954 r. przez sekretarza Episkopatu biskupa Zygmunta Choromańskiego przeciwko broni jądrowej, czy też list pasterski z grudnia tego roku w sprawie wyborów do rad narodowych groziły Kościołowi utratą autorytetu moralnego i stopniową degradacją. Wciąganie księży do współpracy z władzami proces ten pogłębiało, podobnie jak działalność PAX-u, próbującego odciągnąć od Kościoła inteligencję katolicką¹⁸.

W społeczeństwie polskim dał się zauważyć pewien spadek religijności. Przyczyny tego zjawiska były różnorodne. W niemałym stopniu wynikały z zachodzących procesów urbanizacyjnych, migracji, a także z atmosfery zastraszania, niesprzyjającej praktykom religijnym. Sytuacja uległa zmianie w 1956 r. Pewien impuls w kierunku liberalizacji systemu - za czym opowiadali się wówczas między innymi „frondyści” z PAX-u z Tadeuszem Mazowieckim i Januszem Zabłockim, skupieni wokół krakowskiego „Znaku” - dał odbywający się w Moskwie XX Zjazd Komunistycznej Partii Związku Radzieckiego. W czerwcu 1956 r. w Poznaniu doszło do poważnej konfrontacji robotników

---

¹⁷ Komunikat Prezydium Rządu PRL zamieszczony na łamach „Trybuny Ludu” z 29 IX 1953r.

¹⁸ A. Dudek, R. Gryz, *Komuniści i Kościół w Polsce (1945–1989)*, Kraków 2003, s. 91–94.

z władzami komunistycznymi. Do głębszych przemian doszło jednak dopiero w październiku tego roku, kiedy władzę w partii przejął Władysław Gomułka, cieszący się wielkim zaufaniem społecznym. Zarysowała się wówczas realna szansa na poprawę stosunków państwo-Kościół, chociaż dla ludzi znających system komunistyczny nie było tajemnicą, że zmiany nie będą zbyt głębokie. Dobitnie wyraził to jesienią 1956 r. biskup Józef Gawlina, twierdząc, że w sprawach religijnych „Gomułka wart Bieruta, tak jak Bierut Dzierżyńskiego”¹⁹.

Gomułka dostrzegając siłę polskiego katolicyzmu - o aktywności i dynamice którego mogła świadczyć chociażby uroczystość, jaka miała miejsce 26 sierpnia 1956 r. na Jasnej Górze w 300 rocznicę ślubów Jana Kazimierza, która zgromadziła blisko milion wiernych, będąc tym samym największą manifestacją w Polsce od czasu wojny - uwolnił prymasa Wyszyńskiego. 4 listopada 1956 r. ustalono nowy skład Komisji Wspólnej Episkopatu i Rządu, w skład której weszli: Jerzy Morawski i Jerzy Sztachelski oraz biskupi: Michał Klepacz i Zygmunt Choromański. Cztery dni później, 8 grudnia ogłoszony został komunikat w sprawie zawarcia tzw. małego porozumienia. Uchylono dekret z 9 lutego 1953 r., przywrócono naukę religii w szkołach jako przedmiot nadobowiązkowy, określono zasady opieki duszpasterskiej nad chorymi i więźniami. Władze zgodziły się na powrót na teren Ziemi Odzyskanych księży, zakonnic oraz mianowanych jeszcze w 1951 r. biskupów tytularnych²⁰. 31 grudnia 1956 r. został ogłoszony nowy dekret o organizowaniu i obsadzaniu stanowisk kościelnych. Był on zdecydowanie bardziej korzystny i liberalny dla Kościoła, niż ten lutowy z 1953 r. Episkopat ze swej strony zobowiązał się wesprzeć władze w ich dążeniach do stabilizacji życia społecznego w Polsce. Kościół swoje zobowiązania potraktował bardzo poważnie, stąd też publiczne wypowiedzi biskupów w okresie „popaździernikowym” cechuje apolityczność, a nawet pewna przychylność wobec ekipy Gomułki.

Stosunki państwo-Kościół w latach 1945–1956 trudno określić mianem dialogu czy współpracy. Bardziej zasadne wydaje się traktowanie tych relacji jako permanentnego konfliktu, przerywanego jedynie okresami kompromisu²¹. Władze komunistyczne odnosząc się z niechęcią, a nawet wrogością do obecności religii w przestrzeni publicznej, w jakiegokolwiek postaci, nie były zainteresowane rozwijaniem religijnych form aktywności w wojsku. Po zakończeniu II wojny światowej nie powrócono do wszystkich istniejących w okresie międzywojnia katolickich i niekatolickich duszpasterstw²², skupiających

---

¹⁹ T. Breza, *Spiżowa Brama*, Warszawa 1985, s. 106.

²⁰ Komunikat Komisji Wspólnej Episkopatu i Rządu z 8 IX 1956 r., cyt. za P. Raina, op. cit., t. II, s. 134–136.

²¹ A. Michnik, *Kościół, lewica, dialog*, Paryż 1977, s. 134.

²² Po odzyskaniu niepodległości Rzeczypospolita Polska wprowadziła do wojska służbę duszpasterską dla wszystkich wyznań. Obok najliczniejszego duszpasterstwa rzymskokatolickiego oraz jurysdykcyjnie podporządkowanego biskupowi polowemu duszpasterstwa grekokatolickiego, istniał szeroki wachlarz duszpasterstw niekatolickich. 28 VI 1919 r. minister spraw wojskowych gen. Józef Leśniewski wydał rozkaz o utworzeniu w Departamencie I

kapelanów rzymskokatolickich, greckokatolickich, prawosławnych, ewangelicko-augsburskich, ewangelicko-reformowanych, ewangelicko-unijnych, a także przedstawicieli wyznania mojżeszowego oraz muzułmańskiego. Wyznania niekatolickie przed 1939 r. skupiały około 20 % żołnierzy²³, spośród których większość stanowili wyznawcy prawosławia. Niestety w Polsce Ludowej pomimo wielokrotnie podejmowanych prób nie udało się wskrziesić w wojsku działalności duszpasterstwa prawosławnego. Stało się to możliwe dopiero po transformacji ustrojowej na początku lat dziewięćdziesiątych dwudziestego wieku. Prawosławny Ordynariat Wojska Polskiego powołany został do istnienia decyzją ministra obrony narodowej 1 stycznia 1994 r. Wtedy też powołani zostali pierwsi w historii powojennej Polski prawosławni kapelani wojskowi. Nie odtworzono również duszpasterstwa ewangelicko-reformowanego, ewangelicko-unijnego, ani też greckokatolickiego²⁴. W powojennym wojsku nie pracował żaden mułła. Być może bardziej jednolita struktura narodowościowa oraz religijna w Polsce po 1945 r. nie uzasadniała aż tak szerokiej, jak przed wojną oferty katolickich i niekatolickich duszpasterstw wojskowych. Niemniej jednak drastyczne ograniczanie wpływu kapelanów na żołnierzy miało z całą pewnością kontekst polityczny.

W szczytkowej formie do 1950 r. formalnie udało się dotrzeć duszpasterstwu ewangelicko-augsburskiemu i mojżeszowemu, przy czym skala i zakres ich oddziaływania były niewielkie²⁵. W duszpasterstwie mojżeszowym etat przewidywał dwóch rabinów oraz jednego kantora. W duszpasterstwie ewangelicko-augsburskim w okresie powojennym pracowało zaledwie dwóch kapelanów, przy czym tylko przez kilka miesięcy funkcjonowali oni równocześnie. Działalność ewangelickiego duszpasterstwa wojskowego została reaktywowana w 1995 r.

Jedynie duszpasterstwo wyznania rzymskokatolickiego istniało w Wojsku Polskim przez cały okres Polski Ludowej. Funkcjonujący de iure od 9 października 1944 r. Główny Wydział Duszpasterstwa Wojska Polskiego²⁶

Mobilizacyjno-Organizacyjnym Ministerstwa Spraw Wojskowych Sekcji Religijno-Wyznaniowej, skupiającej pięć referatów, a mianowicie: prawosławnego, mojżeszowego, ewangelickiego, mariawickiego i mahometańskiego. W 1922 r. Sekcja Religijno-Wyznaniowa została przemianowana w Służbę Duszpasterską Wyznań Niekatolickich, a następnie od 1927 r. w Biuro Wyznań Niekatolickich: prawosławnego, mojżeszowego, ewangelicko-augsburskiego, ewangelicko-reformowanego oraz od 1927 r. ewangelicko-unijnego. Muzułmanie otrzymali jednego mułłę w charakterze lotnego kapelana.

²³ Mniejszości narodowe w II Rzeczypospolitej stanowiły ok. 30% ludności.

²⁴ Obecnie w Wojsku Polskim funkcjonuje duszpasterstwo obrządku bizantyjsko-ukraińskiego, czyli greckokatolickiego.

²⁵ K. Rej, *Ewangelicka służba duszpasterska w Wojsku Polskim 1919–1950*, Warszawa 2000, s. 109–111.

²⁶ Zgodnie z rozkazem Naczelnego Dowódcy Wojska Polskiego gen. broni Michała Roli-Żymierskiego nr 47 z 9 X 1944 r. na czele utworzonego Głównego Wydziału Duszpasterstwa Wojska Polskiego stanął ks. ppłk Wilhelm Franciszek Kubsz, były kapelan 1 Dywizji Piechoty im. Tadeusza Kościuszki. 24 października 1944 r. ukazał się kolejny rozkaz Naczelnego Dowódcy

z podlegającymi mu placówkami duszpasterskimi, w związku z przechodzeniem sił zbrojnych z etatu wojennego na pokojowy został rozformowany i rozkazem Naczelnego Dowódcy Wojska Polskiego marszałka Polski Michała Roli-Żymierskiego z 5 listopada 1945 r. powołano Duszpasterstwo Ministerstwa Obrony Narodowej Wyznania Rzymskokatolickiego²⁷ z generalnym dziekanem Wojska Polskiego. Generalnemu dziekanowi podlegały duszpasterstwa siedmiu Okręgów Wojskowych, które z kolei dzieliły się na duszpasterstwa garnizonów. Rozkaz personalny z 20 listopada 1945 r. zawierał nazwiska 31 księży kapelanów. Ilość kapelanów uległa więc dość znacznej redukcji. W wojsku, jak pisał w listopadzie 1946 r. generalny dziekan Wojska Polskiego ks. płk Stanisław Warchałowski do Głównego Zarządu Polityczno-Wychowawczego Wojska Polskiego, pozostawieni zostali ci, którzy „odpowiadali wymaganiom swego stanowiska”, pozostałych zwolniono ze służby wojskowej²⁸.

W strukturze duszpasterstwa rzymskokatolickiego istotne zmiany wprowadzone zostały rozkazem ministra obrony narodowej marszałka Roli-Żymierskiego z 17 listopada 1947 r. Szefostwo Duszpasterstwa Ministerstwa Obrony Narodowej zostało przemianowane na Generalny Dziekanat Wojska Polskiego. Generalny dziekan WP stojąc na czele służby duszpasterskiej wyznania rzymskokatolickiego w Wojsku Polskim i Korpusie Bezpieczeństwa Wewnętrznego²⁹ podlegał ministrowi obrony narodowej. Odpowiadał za dobór do duszpasterstwa wojskowego odpowiednich kapelanów, którzy mieli charakteryzować się właściwą postawą moralną, przede wszystkim zaś „być ducha demokratycznego”. Generalny dziekan WP ustalał zasady pracy kapelanów oraz kontrolował ich działalność. Jego drugim zastępcą był dziekan Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego. Należy zaznaczyć, że do roku 1950, duszpasterstwo KBW cieszyło się znaczną samodzielnością, działając w dużej mierze niezależnie od Generalnego Dziekanatu WP³⁰. Duszpasterstwa Okręgów Wojskowych przemianowane zostały na dziekanaty Okręgów Wojskowych. Na

---

Wojska Polskiego, w którym „w związku z rozrostem Wojska Polskiego” przewidywano powołanie następujących duszpasterstwa dowództw: frontu, armii, korpusu, dywizji, brygad, pułków oraz zapasowych pułków piechoty i samodzielnych jednostek szkolnych i szpitali.

²⁷ Szefostwo Duszpasterstwa Ministerstwa Obrony Narodowej Wyznania Rzymskokatolickiego od jesieni 1945 r. mieściło się w Warszawie przy ul. Koszykowej, wcześniej swoją siedzibę miało w podwarszawskich Włochach przy ul. Mickiewicza. Ostatecznie Generalny Dziekanat WP, przeniesiony został do budynku przylegającego do kościoła katedralnego przy ul. Długiej.

²⁸ Pismo generalnego dziekana Wojska Polskiego ks. płk Stanisława Warchałowskiego do Głównego Zarządu Polityczno-Wychowawczego Wojska Polskiego z 27 XI 1946 r. w sprawie zwolnienie ze służby wojskowej ks. mjr. Antoniego Nowaka, Archiwum Instytucji Ministerstwa Obrony Narodowej (dalej AI MON), Generalny Dziekanat Wojska Polskiego (dalej Gen. Dziek. WP), sygnatura (dalej sygn.) 1017/95/2, karta (dalej k.) 509.

²⁹ Od marca 1949 r. duszpasterstwo Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego prowadziło także posługę duszpasterską w Wojskach Ochrony Pogranicza.

³⁰ W 1950 r. duszpasterstwo Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego zostało włączone do duszpasterstwa Wojska Polskiego. Dziekan KBW ks. płk Michał Zawadzki został mianowany proboszczem garnizonu Warszawa.

ich czele stali dziekani, którzy mieli do pomocy zastępców, będących równocześnie proboszczami garnizonów w siedzibach dowództw okręgów wojskowych i kapelanami szpitali wojskowych. Podobne rozwiązania w tym zakresie wprowadził już rozkaz z 1945 r. Duszpasterstwo Marynarki Wojennej przeszło na etat probostwa Marynarki Wojennej, zaś duszpasterstwa Dywizji Piechoty na probostwa Dywizji Piechoty, wreszcie duszpasterstwa garnizonów: Toruń, Dęblin i Modlin na probostwa garnizonów. Przyjęto również zasadę, że w garnizonach, gdzie nie ma etatowych probostw powoływani będą kapelani pomocniczy spośród duchowieństwa cywilnego. Zwolnionych z czynnej służby wojskowej kapelanów wojskowych minister obrony narodowej na wniosek generalnego dziekana WP mógł przenosić na etat kapelanów honorowych, którzy nie pełniąc czynności duszpasterskich w wojsku pozostawali jednak w do dyspozycji ministra i generalnego dziekana WP i mogli być w każdej chwili powołani do sprawowania czynności duszpasterskich w siłach zbrojnych³¹.

Zgodnie z rozkazem organizacyjnym z 15 listopada 1947 r. Generalny Dziekanat WP dysponował 37 etatami kapelańskimi służby czynnej i 3 honorowymi, a duszpasterstwo Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego – według rozkazu z 15 grudnia 1947 r. – 16 etatami służby czynnej. Pozyskiwanie księży do duszpasterstwa wojskowego napotykało na pewne trudności, na przykład w kwietniu 1948 r. nie obsadzonych pozostawało 17 etatów kapelańskich, wraz z honorowymi, z tego aż 9 w duszpasterstwie Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego. W wojsku „Polski Odrodzonej, jak meldował 12 kwietnia 1948 r. ministrowi obrony narodowej dziekan generalny WP ks. płk Wacław Pyszkowski, księża zgłaszali się i zgłaszają na ochotnika do służby wojskowej, coraz jednak częściej zachodzą wypadki, że Księża Biskupi nie zezwalają im na wstąpienie do Wojska, że odwołują do swoich diecezji kapelanów pełniących służbę wojskową (...). W uzasadnieniu swego stanowiska Biskupi powołują się na brak księży w ogólności i na brak Biskupa Polowego”³².

Generalny dziekan WP stojąc na czele duszpasterstwa wojskowego właściwie pełnił jedynie funkcje administracyjne, z ramienia ministra obrony narodowej, nie posiadał natomiast odpowiedniej jurysdykcji kościelnej. Poważne zastrzeżenia co do trybu powoływania generalnego dziekana miał Episkopat Polski, podobnie zresztą jak i kapelanów wojskowych, których angażowano w duszpasterstwie wojskowym najczęściej bez konsultacji i zgody władz kościelnych. Nieodosobnione były przypadki powoływania na stanowiska kapelanów kapłanów odznaczających się wątpliwą opinią moralną, nazbyt

---

³¹ Rozkaz nr 0263/Org. ministra obrony narodowej wprowadzający zmiany organizacyjne w duszpasterstwie Wojskowym wyznania rzymskokatolickiego, CAW, Sztab Generalny Wojska Polskiego (dalej SG WP), sygn. IV.501.1/A.159, k. 244-245.

³² Meldunek generalnego dziekana WP Wacława Pyszkowskiego złożony ministrowi obrony narodowej z 12 IV 1948 r. w sprawie organizacji i zasad rekrutacji wojskowej służby duszpasterskiej, CAW, Departament Personalny Ministerstwa Obrony Narodowej (dalej Dep. Pers. MON), sygn. IV.500.4.344, k. 89.

angażujących się w działalność strictly polityczną, bądź takich na których ciążyły kary kościelne.

Kościół podejmował próby wypracowania *modus vivendi* w kwestii duszpasterstwa wojskowego. Władze państwowe nie były jednak tym zainteresowane³³. Wkrótce sytuacja formalno-prawna duszpasterstwa wojskowego stała się jeszcze bardziej skomplikowana. 21 kwietnia 1948 r. Stolica Apostolska uchylila bowiem Statut Duszpasterstwa Wojskowego z 1926 r. W uzasadnieniu tego posunięcia podano, że „w zmienionych warunkach Statut nie odpowiadał potrzebom i był niewykonalny, powodując błędne wykładnie, które wprowadzały zamieszanie w dziedzinę jurysdykcji kościelnej i narażały Święte Sakramenty na niebezpieczeństwo nieważności”³⁴. W ten sposób ustalała wszelka władza jurysdykcyjna nadana kapelanom wojskowym przez biskupa polowego, pozostającego na wychodźstwie, względnie przez jego wikariuszy, czy delegatów. Likwidacji uległy parafie wojskowe. Jurysdykcja kapelanów ograniczona została do oficerów, podoficerów i żołnierzy zasadniczej służby wojskowej, z wyłączeniem ich rodzin oraz wszelkich organizacji półwojskowych i przysposobienia wojskowego. Kapelani odtąd nie mieli prawa udzielania ślubów. Do czasu ustanowienia biskupa polowego sprawy duszpasterstwa wojskowego Watykan powierzył Episkopatowi, prawo zaś udzielania jurysdykcji kapelanom złożone zostało w ręce biskupów diecezjalnych. Podobne rozwiązania stosowane były w państwach nie posiadających ordynariuszy wojskowych³⁵.

Władze państwowe traktowały duszpasterstwo wojskowe jako jedną z oznak szeroko rozumianej tolerancji i istniejących w Polsce swobód religijnych, jednocześnie starały się ograniczać kontakt kapelanów z żołnierzami. W tym kierunku szły rozwiązania przyjęte w rozkazie ministra obrony narodowej marszałka Polski Konstantego Rokossowskiego z 12 czerwca 1950 r. W miejsce dziekanatów Okręgów Wojskowych oraz probostw Dywizji Piechoty, Terytorialnych Dywizji Piechoty, Dywizji Pancernych, Dywizji Zmotoryzowanych i Marynarki Wojennej powołane zostały probostwa garnizonów: sześć kategorii I, sześć kategorii II i dwadzieścia siedem kategorii III³⁶. Prowadziło to do zamykania dostępu kapelanom do jednostek wojskowych i ograniczania ich działalności do kościołów garnizonowych. Oddziaływanie duszpasterzy na wojsko zostało zminimalizowane. Kapelanom wojskowym pozostał dość wąski zakres posług religijnych, sprowadzających się między innymi do przewodniczenia uroczystościom pogrzebowym osób wojskowych,

---

³³ T. Płoski, *Duszpasterstwo w Wojsku Polskim. Studia prawne z uwzględnieniem praw człowieka i prawa humanitarne*, Olsztyn 2006, s. 50.

³⁴ Komunikat Episkopatu Polski z 24 V 1948 r. dotyczący uprawnień jurysdykcyjnych kapelanów wojskowych, CAW, Gab. MON, sygn. IV.500.1/A.153, k. 37-38.

³⁵ J. Odziemkowski, S. Frączak, *Polskie duszpasterstwo wojskowe w II Rzeczypospolitej*, Warszawa 1996, s. 233.

³⁶ Rozkaz ministra obrony narodowej z 12 VI 1950 r. wprowadzający zmiany organizacyjne w duszpasterstwie wojskowym wyznania rzymskokatolickiego, CAW, SG WP, sygn. IV.501.1/A.178, k. 179-180.

czy też prowadzenia spowiedzi w garnizonach w okresie Adwentu i Wielkiego Postu. Coraz powszechniejszy stawał się pogląd, według którego „żołnierzom służby zasadniczej i kadrze zawodowej, jako zwartej ideologicznie, prezentującej naukowy światopogląd, praktyki religijne nie są potrzebne”³⁷.

Duszpasterstwo wojskowe w Polsce Ludowej stanowi złożony problem, nie poddający się prostym i jednoznacznym sądom. Jego ocena wymaga wieloaspektowego i wielopłaszczyznowego spojrzenia. Pomocna w tym może okazać się ta właśnie książka stanowiąca wybór dokumentów. Dotyczy ona przede wszystkim duszpasterstwa wojskowego wyznania rzymskokatolickiego, inne wyznania, a mianowicie mojżeszowe i ewangelicko-augsburskie – nie przejawiające większej aktywności, zostały tylko zasygnalizowane. Zaprezentowane zostały różne obszary działalności duszpasterstwa wojskowego. Czytelnik znajdzie rozkazy organizacyjne i personalne, opinie służbowe, materiały związane z odbudową świątyń, prowadzeniem działalności charytatywnej, uzyskiwaniem jurysdykcji, sprawozdania z pracy duszpasterskiej, protokoły z odpraw księży kapelanów, sprawozdania z inspekcji prowadzonych przez generalnego dziekana WP i dziekana KBW, dokumenty dotyczące funkcjonowania kapelanów w organizacjach społeczno-politycznych, czy też relacje interpersonalne.

Praca stanowi pierwszą część ostatniego tomu źródeł do dziejów polskiego duszpasterstwa wojskowego i chronologicznie obejmuje 11 lat, od roku 1945 do 1956. Przyjęte cezury wyznaczają ważne wydarzenia w historii Polski. Rok 1945 przyniósł zakończenie wojny i zapoczątkował istotne zmiany także w działalności duszpasterstwa wojskowego. Przemiany październikowe 1956 r. zamykają zakres poszukiwań badawczych.

Prezentowane dokumenty, opracowane w układzie chronologicznym, pochodzą ze zbiorów Archiwum Instytucji Ministerstwa Obrony Narodowej w Modlinie, Archiwum Katedry Polowej, Centralnego Archiwum Wojskowego oraz Instytutu Pamięci Narodowej. Ciekawe informacje zawiera też wydawane od września 1946 r. przez Generalny Dziekanat WP pismo zatytułowane „Kapelan Wojskowy”.

Każdy dokument posiada numer i samodzielny nagłówek, zawierający podane w kolejności: rok (cyframi), miesiąc (słownie), dzień (cyframi), miejsce wystawienia, rodzaj aktu, wystawcę, odbiorcę i zwięzły regest. Dokumenty opatrzone zostały też w informację dotyczącą miejsca przechowywania i sygnatury archiwalnej³⁸. Przy każdym z nich podano czy jest to maszynopis, czy rękopis. Tytuły prezentowanych dokumentów pochodzą od autorów. Przy

---

³⁷ P. Piontek, M. Wesołowski, *Generalny Dziekanat Wojska Polskiego w latach 1945–1989*, Warszawa 2006, s. 27.

³⁸ Archiwum Katedry Polowej nie zostało jeszcze ostatecznie uporządkowane i skatalogowane dlatego zapis dokumentów zaczerpniętych z tego archiwum różni się od stosowanych przy pozostałych zespołach archiwalnych. Nie zawiera nazw zespołów i sygnatur, a jedynie numery teczek.

ich konstruowaniu niejednokrotnie wykorzystywano tytuły przekazów źródłowych.

Dążenie do zachowania maksymalnej zgodności materiałów źródłowych z oryginałem spowodowało, że utrzymana została specyficzna retoryka oraz stylistyka. Zachowane zostały też wszelkie podkreślenia słów, czy zdań wprowadzone do przekazu źródłowego. Odnotowano przy tym, w jaki sposób zostały one dokonane. W opisie dokumentów uwzględniono wszelkie adnotacje, jakie znajdowały się na dokumentach, przede wszystkim klauzule tajności, dopiski dotyczące sposobu załatwiania spraw, a także znaki kancelaryjne, jeśli takowe zawierał przekaz źródłowy. Przeinaczenia słów względnie błędy występujące w składni zdań pozostawione zostały bez zmian. W takich sytuacjach, aby czytelnik miał jednak tego świadomość, w przypisach zawarta została informacja, że „tak jest w tekście”.

W nawiasach kwadratowych rozwinięte zostały skróty oraz nie dopisane słowa. Lepszemu zrozumieniu zaprezentowanych materiałów źródłowych służą przypisy tekstowe – pisane kursywą – zawierające dodatkowe informacje wyjaśniające opisywane zdarzenia, korygujące pomyłki i błędy, czy też prezentujące krótkie notki biograficzne. W celu ułatwienia czytelnikowi poruszania się po zgromadzonym materiale praca wyposażona została w wykaz skrótów i indeksy.

Autorzy mają nadzieję, że przedstawione dokumenty przyczynią się do wzrostu zainteresowania problematyką powojennego duszpasterstwa wojskowego w Polsce i będą stanowiły poważny impuls do podjęcia badań w tym zakresie.

Tomasz Kośmider, ks. Marek Wesołowski

SPIS TREŚCI

Wstęp

Wykaz skrótów

DOKUMENTY

1. 1945 maj 26, Siedlce – Pismo wikariusza generalnego diecezji siedleckiej do dziekana generalnego Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego w sprawie kapelana wojskowego w Siedlcach
2. 1945 maj 28 – Zarządzenie nr 46 zastępcy szefa Sztabu Głównego Wojska Polskiego generała Jana Joskiewicza dotyczące obchodów świąt Bożego Ciała w jednostkach wojskowych
3. 1945 czerwiec 9, Warszawa – Wyciąg z rozkazu personalnego nr 433 Naczelnego Dowódcy Wojska Polskiego marszałka Polski Michała Żymierskiego dotyczącego zmian personalnych w duszpasterstwie wojskowym wyznania rzymskokatolickiego
4. 1945 lipiec 17, Inowrocław – Pismo zastępcy Komendanta Trzeciej Oficerskiej Szkoły Piechoty do spraw polityczno-wychowawczych majora Władysława Stąpora do generalnego dziekana Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego w sprawie duszpasterstwa wojskowego w Inowrocławiu
5. 1945 lipiec 17, Warszawa -Wniosek awansowy księdza Michała Miczki na stopień majora
6. 1945 lipiec 23, Warszawa – Wyciąg z rozkazu personalnego nr 602 Naczelnego Dowódcy Wojska Polskiego marszałka Polski Michała Żymierskiego dotyczącego zmian personalnych w duszpasterstwie wojskowym wyznania rzymskokatolickiego
7. 1945 lipiec 31, Warszawa – Zaświadczenie wydane przez dziekana generalnego Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego w sprawie księdza Zbigniewa Długosza
8. 1945 lipiec 31, Warszawa – Pismo dziekana generalnego Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego do wikariusza kapitulnego archidiecezji wrocławskiej Ferdynanda Pionka w sprawie posługi duszpasterskiej księdza Zbigniewa Długosza
9. 1945 sierpień 4, Katowice - Pismo wikariusza generalnego diecezji katowickiej biskupa Juliusza Bieńka do dziekana generalnego Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego dotyczące działalności księdza Zbigniewa Długosza w czasie II wojny światowej
10. 1945 sierpień 10, Warszawa – Wyciąg z rozkazu personalnego nr 678 Naczelnego Dowódcy Wojska Polskiego marszałka Polski Michała Żymierskiego dotyczącego zmian personalnych w duszpasterstwie wojskowym wyznania rzymskokatolickiego
11. 1945 sierpień 11, Siedlce – Pismo kanclerza kurii diecezji siedleckiej do dziekana generalnego Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego w sprawie zapotrzebowania na kapelana wojskowego w Siedlcach

12. 1945 sierpień 14, Wrocław - Sprawozdanie dziekana 1 Armii Wojska Polskiego Antoniego Łopacińskiego z działalności duszpasterskiej za okres od 1 czerwca do 1 sierpnia 1945 roku
13. 1945 sierpień 16, Katowice – Pismo dziekana 1 Armii Wojska Polskiego Antoniego Łopacińskiego do dziekana generalnego Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego w sprawie powołania w szeregi duszpasterstwa wojskowego wyznania rzymskokatolickiego księdza Zygmunta Staniszewskiego
14. 1945 sierpień 22, Warszawa – Pismo dziekana generalnego Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego do wojewody pomorskiego w sprawie przejścia przez duszpasterstwo wojskowe wyznania rzymskokatolickiego kościoła poewangelickiego w Bydgoszczy
15. 1945 sierpień 27, Warszawa – Wyciąg z rozkazu personalnego nr 754 Naczelnego Dowódcy Wojska Polskiego dotyczącego zmian personalnych w duszpasterstwie wojskowym wyznania rzymskokatolickiego
16. 1945 wrzesień 1, Poznań – Orzeczenie Prymasa Polski kardynała Augusta Hlonda w kwestii święceń kapłańskich Zbigniewa Długosza
17. 1945 wrzesień 7, Poznań – Pismo Prymasa Polski kardynała Augusta Hlonda do generalnego dziekana Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego w sprawie ważności święceń kapłańskich Zbigniewa Długosza
18. 1945 październik 19, Warszawa – Wyciąg z rozkazu personalnego nr 994 Naczelnego Dowódcy Wojska Polskiego marszałka Polski Michała Żymierskiego dotyczącego zmian personalnych w duszpasterstwie wojskowym wyznania rzymskokatolickiego
19. 1945 październik 19, Katowice – Protokół z wizytacji duszpasterskiej przeprowadzonej przez Dziekana Okręgu Wojskowego nr IV Antoniego Łopacińskiego w 7 Dywizji Piechoty
20. 1945 październik 23, Poznań – Pismo Prymasa Polski kardynała Augusta Hlonda do generalnego dziekana Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego w sprawie działalności duszpasterskiej księdza Zbigniewa Długosza
21. 1945 październik 23, Poznań – Kopia pisma generalnego dziekana Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego do księdza Antoniego Lempartego w sprawie zwolnienia ze stanowiska Proboszcza 7 Dywizji Piechoty
22. 1945 październik 25, Warszawa – Pismo zastępcy dziekana generalnego Wojska Polskiego Ksawerego Andrysiaka do administratora apostolskiego Śląska Opolskiego księdza Bolesława Kominka w sprawie zwolnienia ze służby duszpasterskiej w Wojsku Polskim księdza Zbigniewa Długosza
23. 1945 listopad 5, Warszawa – Rozkaz nr 0310/Org Naczelnego Dowódcy Wojska Polskiego marszałka Polski Michała Żymierskiego wprowadzający zmiany organizacyjne w duszpasterstwie wojskowym wyznania rzymskokatolickiego

24. 1945 listopad, Warszawa – Pismo dziekana generalnego Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego do szefa Oddziału Administracyjno-Gospodarczego Sztabu Generalnego Wojska Polskiego w sprawie atestatów mundurowych
25. 1945 listopad 20, Warszawa – Wyciąg z rozkazu personalnego nr 1158 Naczelnego Dowódcy Wojska Polskiego marszałka Polski Michała Żymierskiego dotyczącego zmian personalnych w duszpasterstwie wojskowym wyznania rzymskokatolickiego
26. 1945 grudzień 5, Warszawa – Pismo administratora apostolskiego diecezji podlaskiej biskupa Czesława Sokołowskiego do generalnego dziekana Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego w sprawie problemów dyscyplinarnych księdza Henryka Gniwka
27. 1945 grudzień 12, Warszawa – Projekt rozkazu Naczelnego Dowódcy Wojska Polskiego marszałka Polski Michała Żymierskiego wyznaczający księdza Wacława Pyszkowskiego kapłanem polskich obozów repatriacyjnych w Anglii
28. 1945 grudzień 15, Warszawa - Zestawienie oficerów duszpasterstwa wojskowego wyznania rzymskokatolickiego pełniących czynną służbę w Wojsku Polskim
29. 1946 styczeń 7, Wrocław – Opinia wystawiona przez dziekana Okręgu Wojskowego nr IV Antoniego Łopacińskiego księdzu majorowi Eugeniuszowi Stańczakowi
30. 1946 styczeń 7, Wrocław – Opinia wystawiona przez dziekana Okręgu Wojskowego nr IV Antoniego Łopacińskiego księdzu majorowi Alojzemu Dudkowi
31. 1946 styczeń 11, Kielce - Pismo dowódcy garnizonu Kielce pułkownika Stanisława Kubszy do kurii diecezjalnej w sprawie kościoła garnizonowego w Kielcach
32. 1946 styczeń 12, Wrocław – Pismo Dziekana Okręgu Wojskowego nr IV Antoniego Łopacińskiego do Departamentu Duszpasterstwa Wojska Polskiego Wyznania Rzymskokatolickiego w sprawie utworzenia dodatkowych etatów kapłanów wojskowych
33. 1946 styczeń 14, Wrocław - Sprawozdanie dziekana Okręgu Wojskowego nr IV Antoniego Łopacińskiego z działalności duszpasterskiej prowadzonej w IV kwartale 1945 roku
34. 1946 styczeń 16, Kielce – Pismo wikariusza generalnego diecezji kieleckiej do kapłana garnizonu kieleckiego Michała Zawadzkiego w sprawie kościoła NMP w Kielcach
35. 1946 styczeń 19, Warszawa – Pismo generalnego dziekana Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego do proboszcza garnizonu Kielce Michała Zawadzkiego w sprawie przynależności kościoła garnizonowego w Kielcach

36. 1946 luty 7, Warszawa – Prośba komendanta Szpitala Okręgowego nr 1 w Warszawie Stefana Tarnawskiego do generalnego dziekana Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego o przydzielenie kapelana
37. 1946 luty 20, Kielce – Odpis pisma komendanta garnizonu Kielce do generalnego dziekana Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego w sprawie kościoła garnizonowego w Kielcach
38. 1946 luty 20, Kraków – Meldunek księdza Waleriana Świącickiego w związku z objęciem obowiązków dziekana Okręgu Wojskowego nr V w Krakowie
39. 1946 luty 22, Warszawa – Pismo zastępcy dziekana Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego Ignacego Subery do kapelana Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego we Wrocławiu Józefa Węgrzyna w sprawie miesięcznego przydziału świec kościelnych i wina mszalnego
40. 1946 luty 26, Białystok - Sprawozdanie proboszcza garnizonu Białystok Władysława Bodziaka z działalności duszpasterskiej za okres od 15 grudnia 1945 roku do 28 lutego 1946 roku
41. 1946 marzec 14, Poznań – Pismo Prymasa Polski kardynała Augusta Hlonda do generalnego dziekana Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego w sprawie księdza Waclawa Pyszkowskiego
42. 1946 marzec 15, Poznań – Pismo Prymasa Polski kardynała Augusta Hlonda do generalnego dziekana Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego w sprawie księdza Waleriana Świącickiego
43. 1946 marzec 26, Warszawa - Instrukcja dla księży kapelanów Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego
44. 1946 kwiecień 1, Poznań – Pismo kardynała Augusta Hlonda do generalnego dziekana Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego w sprawie przejścia księdza Waclawa Pyszkowskiego w szeregi kapelanów wojskowych
45. 1946 kwiecień 3, Warszawa - Projekt rozkazu ministra obrony narodowej marszałka Polski Michała Żymierskiego w sprawie zmian personalnych w duszpasterstwie wojskowym wyznania rzymskokatolickiego
46. 1946 kwiecień 5, Warszawa – Pismo dziekana Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego Ludwika Bartkiewicza do generalnego dziekana Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego w sprawie spowiedzi wielkanocnej
47. 1946 kwiecień 8, Warszawa – Pismo generalnego dziekana Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego do kapelana garnizonu Kielce Michała Zawadzkiego w sprawie jurysdykcji kościelnej
48. 1946 kwiecień 15, Kielce - Pismo dowódcy garnizonu Kielce pułkownika Stanisława Kubszy do biskupa Czesława Kaczmarka w sprawie kościoła garnizonowego w Kielcach
49. 1946 kwiecień 15, Kielce – Pismo wikariusza generalnego diecezji kieleckiej do kapelana garnizonu Kielce Michała Zawadzkiego w sprawie przyznania prawa binacji

50. 1946 kwiecień 19, Kielce – Kopia pisma wikariusza generalnego diecezji kieleckiej do dowództwa garnizonu w Kielcach w sprawie kościoła garnizonowego
51. 1946 kwiecień 30, Warszawa – Pismo generalnego dziekana Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego do Komisji Naczelnego Dowództwa powołanej dla ustalenia strat i szkód Wojska Polskiego w wojnie z Niemcami w latach 1939–1945 w sprawie zniszczeń wojennych mienia należącego do duszpasterstwa wojskowego
52. 1946 maj 6, Warszawa – Pismo szefa Głównego Zarządu Polityczno-Wychowawczego Wojska Polskiego generała Konrada Świetlika do zastępcy dowódcy 2 Dywizji Piechoty do spraw polityczno-wychowawczych majora Edwarda Koniecznego w sprawie kościoła garnizonowego w Kielcach
53. 1946 maj 11, Warszawa – Pismo generalnego dziekana Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego do ministra obrony narodowej marszałka Polski Michała Żymierskiego w sprawie odzyskania przez duszpasterstwo wojskowe wyznania rzymskokatolickiego kościoła garnizonowego w Kielcach
54. 1946 maj, Warszawa - Kapelani uczestniczący w rekolekcjach zorganizowanych przez Szefostwo Duszpasterstwa Wojska Polskiego
55. 1946 maj 16, Warszawa – Pismo zastępcy generalnego dziekana Wojska Polskiego Wacława Pyszkowskiego do kardynała Augusta Hłonda Prymasa Polski stanowiące deklarację wierności kapelanów wojskowych
56. 1946 maj 18, Warszawa – Wykaz oficerów, podoficerów i pracowników kontraktowych pracujących w Szefostwie Duszpasterstwa Wojska Polskiego Wyznania Rzymskokatolickiego
57. 1946 maj, Łódź – Pismo zastępcy dziekana Okręgu Wojskowego nr VI Włodzimierza Ławrynowicza do generalnego dziekana Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego w sprawie kapelanów pomocniczych
58. 1946 maj, Lublin – Pismo Dziekana Okręgu Wojskowego nr VII Józefa Świdnickiego do Szefostwa Duszpasterstwa Wojska Polskiego Wyznania Rzymskokatolickiego w sprawie kapelanów pomocniczych
59. 1946 maj 28, Warszawa – Kopia pisma generalnego dziekana Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego do dowódcy Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego generała Bolesława Kieniewicza w sprawie funkcjonowania kapelanów wojskowych
60. 1946 maj 31, Warszawa – Odpis zarządzenia ministra obrony narodowej marszałka Polski Michała Żymierskiego w sprawie przekazanie kościoła garnizonowego w Kielcach kapelanowi wojskowemu
61. 1946 czerwiec 5, Kielce – Odpis pisma dziekana generalnego Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego do biskupa Czesława Karczmarka w sprawie użytkowania kościoła garnizonowego w Kielcach
62. 1946 czerwiec 5, Kielce – Pismo kapelana garnizonu Kieleckiego Michała Zawadzkiego do dziekana generalnego Wojska Polskiego Stanisława

- Warchałowskiego dotyczące zasad funkcjonowania kościoła garnizonowego w Kielcach
63. 1946 czerwiec 6, Warszawa – Rozkaz ministra obrony narodowej marszałka Polski Michała Żymierskiego dotyczący rewindykacji kościołów garnizonowych
  64. 1946 czerwiec 6, Kielce – Pismo księdza Michała Zawadzkiego do kurii diecezjalnej w Kielcach w sprawie przejęcia kościoła garnizonowego w Kielcach przez duszpasterstwo wojskowe wyznania rzymskokatolickiego
  65. 1946 czerwiec 9, Kielce – Pismo księdza Michała Zawadzkiego do księdza proboszcza Michalskiego w sprawie przejęcia kościoła garnizonowego w Kielcach przez duszpasterstwo wojskowe wyznania rzymskokatolickiego
  66. 1946 czerwiec 11, Łódź – Pismo księdza Stefana Skupnia do dziekana generalnego Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego w sprawie przejścia w szeregi duszpasterstwa wojskowego
  67. 1946 czerwiec 14, Warszawa – Kopia pisma dziekana generalnego Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego do kapelana garnizonu Toruń Jana Tołpy informujące o uprawnieniach kanonicznych kapelanów wojskowych
  68. 1946 czerwiec 25, Warszawa - Pismo Prymasa Polski kardynała Augusta Hlonda do generalnego dziekana Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego wyjaśniające problem jurysdykcji kapelanów wojskowych
  69. 1946 lipiec 1, Warszawa - Adresy oficerów, podoficerów i pracowników kontraktowych pracujących w Szefostwie Duszpasterstwa Wojska Polskiego Wyznania Rzymskokatolickiego
  70. 1946 lipiec 2, Wrocław – Upoważnienie wystawione przez Okręgowy Urząd Likwidacyjny we Wrocławiu dla Jana Dzieciołowskiego w celu przekazania duszpasterstwu wojskowemu wyznania rzymskokatolickiego kościoła Św. Elżbiety
  71. 1946 lipiec 4, Przemyśl – Pismo biskupa Franciszka Bardy do generalnego dziekana Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego w sprawie funkcjonowania duszpasterstwa wojskowego na terenie diecezji przemyskiej
  72. 1946 lipiec 6, Warszawa – Kopia pisma generalnego dziekana Wojska Polskiego Stanisława Warchałowski do ministra obrony narodowej marszałka Polski Michała Żymierskiego w sprawie utworzenia sześciu etatów kapelanów w szpitalach okręgowych
  73. 1946 lipiec 14, Wrocław – Opinia wystawiona przez dziekana Okręgu Wojskowego nr IV Bronisława Nowyka księdzu majorowi Władysławowi Wiśniowskiemu
  74. 1946 lipiec 17, Warszawa – Rozkaz wiceministra obrony narodowej generała Piotra Jaroszewicza wyznaczający księdza Franciszka Barańskiego kapelanem pomocniczym w garnizonie Kalisz

75. 1946 sierpień 3, Warszawa – Kopia pisma generalnego dziekana Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego do szefa Intendentury Ministerstwa Obrony Narodowej pułkownika Morozowa zawierającego wykaz etatów kapelanów wojskowych
76. 1946 sierpień 5, Częstochowa – Pismo biskupa Teodora Kubiny do dziekana generalnego Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego w sprawie kościoła Św. Jakuba w Częstochowie
77. 1946 sierpień 19, Częstochowa – Pismo dowódcy garnizonu Częstochowa Majora Waryszaka do Szefostwa Duszpasterstwa Wojska Polskiego Wyznania Rzymskokatolickiego w sprawie kościoła Św. Jakuba w Częstochowie
78. 1946 sierpień 20, Częstochowa – Pismo biskupa Stanisława Czajki do generalnego dziekana Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego określające stanowisko diecezji częstochowskiej w kwestii kościoła Św. Jakuba
79. 1946 wrzesień 1, Warszawa - Zarządzenie generalnego dziekana Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego w sprawie wydawania pisma „Kapelan Wojskowy”
80. 1946 październik 1, Warszawa – Zarządzenie generalnego dziekana Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego odnośnie ustalenia stanu cmentarzy garnizonowych
81. 1946 październik 15, Sandomierz – Pismo biskupa sandomierskiego Jana Lorka do generalnego dziekana Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego w sprawie odwołania księdza Wiktora Zabiegły ze stanowiska kapelana radomskiego
82. 1946 październik 22, Lublin – Pismo wikariusza generalnego diecezji lubelskiej księdza Piotra Stopniaka do Szefostwa Duszpasterstwa Wojska Polskiego Wyznania Rzymskokatolickiego w sprawie odwołania księdza Henryka Pawłowskiego z duszpasterstwa wojskowego
83. 1946 październik 28, Warszawa – Odpis pisma dyrektora Biura Prezydzialnego Krajowej Rady Narodowej do marszałka Polski Michała Żymierskiego w sprawie kościoła garnizonowego w Kaliszu
84. 1946 listopad 1, Warszawa – Zarządzenie generalnego dziekana Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego dotyczące określenia przez kapelanów wojskowych stanu kościołów garnizonowych
85. 1946 listopad 4, Kraków - Sprawozdanie dziekana Okręgu Wojskowego nr V Romana Miszki z inspekcji garnizonu Rzeszów przeprowadzonej 24 i 25 września 1946 roku
86. 1946 listopad 4, Kraków - Sprawozdanie dziekana Okręgu Wojskowego nr V Romana Miszki z inspekcji garnizonu Przemyśl przeprowadzonej 25 i 26 września 1946
87. 1946 listopad 5, Warszawa – Odpis rozkazu dowódcy Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego generała Konrada Świetlika ustalający strukturę duszpasterstwa Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego

88. 1946 listopad 6, Kazuń – Odpis opinii wystawionej przez dowódcę 2 Warszawskiego Pułku Saperów pułkownika Simonczuka kapelanowi księdzu majorowi Tadeuszowi Kazimierskiemu
89. 1946 listopad 8, Kraków – Pismo dziekana Okręgu Wojskowego nr V Romana Miszki do Szefostwa Duszpasterstwa Wojska Polskiego Wyznania Rzymskokatolickiego w sprawie opłatków wigilijnych
90. 1946 listopad 11, Gdańsk – Pismo proboszcza parafii Św. Antoniego z Gdańska księdza Adama Szczepańskiego do Szefostwa Duszpasterstwa Wojska Polskiego Wyznania Rzymskokatolickiego w sprawie działalności duszpasterskiej kapelana wojskowego księdza Tomasza Kołakowskiego
91. 1946 listopad 15, Warszawa – Kopia pisma generalnego dziekana Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego do biskupa lubelskiego Stefana Wyszyńskiego w sprawie odwołania księdza Henryka Pawłowskiego z duszpasterstwa wojskowego
92. 1946 listopad, Warszawa - Wzór sprawozdania duszpasterskiego kapelanów Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego
93. 1946 listopad 25, Warszawa – Pismo ministra obrony narodowej marszałka Polski Michała Żymierskiego do generalnego dziekana Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego w sprawie przywrócenia kościoła Św. Jakuba w Częstochowie parafii rzymskokatolickiej
94. 1946 listopad 29, Suwałki – Protokół przejęcia kościoła augsbursko-reformowanego na potrzeby duszpasterstwa wojskowego wyznania rzymskokatolickiego
95. 1946 grudzień 1, Warszawa - Rozporządzenie generalnego dziekana Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego w sprawie organizacji Świąt Bożego Narodzenia w pododdziałach wojskowych
96. 1946 grudzień 6, Warszawa – Projekt rozkazu ministra obrony narodowej dotyczący powołania kapelanów pomocniczych
97. 1946 grudzień 17, Warszawa – Pismo księdza Michała Zawadzkiego do Szefostwa Duszpasterstwa Wojska Polskiego Wyznania Rzymskokatolickiego w sprawie objęcia stanowiska Dziekana Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego
98. 1947 styczeń 2, Warszawa - Wyciąg z rozkazu personalnego ministra obrony narodowej marszałka Polski Michała Żymierskiego dotyczący powołania kapelanów pomocniczych
99. 1947 styczeń 8, Warszawa – Sprawozdanie z działalności duszpasterskiej kapelanów Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego za IV kwartał 1946 roku
100. 1947 styczeń 9, Warszawa – Protokół z zimowej odprawy kapelanów Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego
101. 1947 styczeń 15, Warszawa - Instrukcja dla księży kapelanów Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego
102. 1947 luty 3, Warszawa – Pismo dziekana Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego Michała Zawadzkiego do generalnego dziekana Wojska

- Polskiego Stanisława Warchałowskiego w sprawie przejęcia kościoła ewangelickiego w Warszawie
103. 1947 luty 7, Warszawa – Pismo generalnego dziekana Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego do częstochowskiej kurii diecezjalnej w sprawie przekazania kościoła Św. Jakuba w Częstochowie miejscowej parafii rzymskokatolickiej
  104. 1947 luty 20, Wrocław – Pismo kapelana Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego Józefa Węgrzyna do Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego we Wrocławiu w sprawie uzyskania pieczętki
  105. 1947 marzec 1, Warszawa – Rozporządzenie generalnego dziekana Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego dotyczące poruszania w kazaniach przez kapelanów wojskowych problemu amnestii
  106. 1947 marzec 14, Warszawa – Kopia pisma generalnego dziekana Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego do ministra administracji publicznej informującego o kłopotach kapelanów wojskowych związanych z uzyskaniem jurysdykcji od biskupów diecezjalnych
  107. 1947 marzec 14, Warszawa – Pismo kanclerza warszawskiej kurii metropolitalnej do generalnego dziekana Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego w sprawie kary kościelnej dla księdza Stefana Uchnasta
  108. 1947 kwiecień 1, Warszawa – Komunikat generalnego dziekana Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego w sprawie odprawy kapelanów wojskowych
  109. 1947 kwiecień 15, Warszawa – Protokół z wiosennej odprawy kapelanów Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego
  110. 1947 kwiecień 29, Warszawa – Załącznik do rozkazu nr 0132/Org ministra obrony narodowej marszałka Polski Michała Żymierskiego wprowadzający zmiany organizacyjne w Duszpasterstwie Wojskowym Wyznania Mojżeszowego
  111. 1947 kwiecień 29, Warszawa – Rozkaz nr 0133/Org ministra obrony narodowej marszałka Polski Michała Żymierskiego wprowadzający zmiany organizacyjne w Duszpasterstwie Wojskowym Wyznania Ewangelicko-Augsburskiego
  112. 1947 maj 1, Warszawa – Wytyczne generalnego dziekana Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego do pracy kapelanów wojskowych
  113. 1947 maj 9, Warszawa – Wykaz kapelanów wojskowych wyznania rzymskokatolickiego
  114. 1947 maj 22, Katowice – Protokół z inspekcji duszpasterskiej przeprowadzonej przez dziekana Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego Michała Zawadzkiego w duszpasterstwie Wojsk Bezpieczeństwa Wewnętrznego w Katowicach
  115. 1947 maj 22, Warszawa – Kopia pisma generalnego dziekana Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego do administratora apostolskiego Dolnego Śląska księdza Karola Milika w sprawie kościoła Św. Elżbiety

116. 1947 maj 24, Gniezno – Pismo sufragana gnieźnieńskiego biskupa Lucjana Bernackiego do generalnego dziekana Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego w sprawie kary kościelnej dla księdza Franciszka Barańskiego za poświęcenie sztandaru Stronnictwa Ludowego
117. 1947 czerwiec 1, Warszawa – Wytyczne generalnego dziekana Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego do prowadzenia przez kapelanów wojskowych działalności duszpasterskiej w jednostkach wojskowych
118. 1947 lipiec 16, Brzozów – Pismo biskupa przemyskiego Franciszka Bardy do generalnego dziekana Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego dotyczące problemów dyscyplinarnych kapelana wojskowego Gabriela Bukowego
119. 1947 lipiec 18, Warszawa – Pismo dziekana Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego Michała Zawadzkiego do szefa Wydziału Personalnego Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego w sprawie zmian personalnych w duszpasterstwie Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego
120. 1947 sierpień 1, Warszawa – Zarządzenie generalnego dziekana Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego regulujące kwestie wyjazdów służbowych i urlopów kapelanów wojskowych
121. 1947 wrzesień 13, Warszawa – Rozkaz nr 0211/Org ministra obrony narodowej marszałka Polski Michała Żymierskiego wprowadzający zmiany organizacyjne w Wydziale Charytatywnym Duszpasterstwa Wojskowego Wyznania Rzymskokatolickiego
122. 1947 wrzesień 24, Nysa – Opinia wystawiona przez dowódcę 33 pułku piechoty podpułkownika Butkiewicza księdzu Chryzostomowi Kurkowi kapelanowi pomocniczemu garnizonu Nysa
123. 1947 październik 1, Chorzów – Pismo dowódcy 37 pułku piechoty majora Domaradzkiego do generalnego dziekana Wojska Polskiego Wacława Pyszkowskiego w sprawie wyznaczenia kapelana pomocniczego w Chorzowie
124. 1947 październik 1, Warszawa – Wytyczne generalnego dziekana Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego normujące prowadzenie działalności duszpasterskiej przez kapelanów wojskowych
125. 1947 październik 24, Warszawa – Opinia wystawiona przez dziekana Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego Michała Zawadzkiego księdzu Stefanowi Uchnastowi
126. 1947 listopad 6, Warszawa - Pismo szefa I Departamentu Personalnego Ministerstwa Obrony Narodowej podpułkownika Juliana Rotnickiego do Szefostwa Duszpasterstwa Wojska Polskiego Wyznania Rzymskokatolickiego w sprawie zmian personalnych
127. 1947 listopad 15, Warszawa – Rozkaz nr 0263/Org ministra obrony narodowej marszałka Polski Michała Żymierskiego wprowadzający zmiany organizacyjne w duszpasterstwie wojskowym wyznania rzymskokatolickiego

128. 1947 listopad 17, Warszawa – Pismo wikariusza Generalnego archidiecezji warszawskiej biskupa Wacława Majewskiego do Szefostwa Duszpasterstwa Wojska Polskiego Wyznania Rzymskokatolickiego w sprawie udzielenia jurysdykcji księdzu Wincentemu Martusiewiczowi
129. 1947 listopad 22, Warszawa – Wyciąg z rozkazu personalnego nr 1256 ministra obrony narodowej marszałka Polski Michała Żymierskiego powołujący Wacława Pyszkowskiego na stanowisko generalnego dziekana Wojska Polskiego
130. 1947 grudzień 1, Warszawa – Komunikat generalnego dziekana Wojska Polskiego Stanisława Warchałowskiego informujący o zmianach organizacyjnych w duszpasterstwie wojskowym wyznania rzymskokatolickiego
131. 1947 grudzień, Warszawa – Odezwa wigilijna generalnego dziekana Wojska Polskiego Wacława Pyszkowskiego
132. 1947 grudzień 17, Warszawa – Pismo dziekana Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego Michała Zawadzkiego do dowódcy 11 pułku Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego we Wrocławiu w sprawie rozesłania odezwy wigilijnej generalnego dziekana Wojska Polskiego
133. 1947 grudzień 22, Warszawa - Wyciąg z rozkazu personalnego nr 1381 ministra obrony narodowej marszałka Polski Michała Żymierskiego dotyczącego zmian personalnych w duszpasterstwie wojskowym wyznania rzymskokatolickiego
134. 1948 styczeń 1, Warszawa – Artykuł dziekana Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego Michała Zawadzkiego zamieszczony na łamach „Kapelana Wojskowego” dotyczący stosunku kapelanów wojskowych do powojennej sytuacji społeczno-politycznej
135. 1948 styczeń 8, Warszawa – Projekt Statutu Komitetów Kościelnych przesłany przez szefa Departamentu Służby Sprawiedliwości Ministerstwa Obrony Narodowej pułkownika Henryka Holdera dowódcom Wojskom Lądowym i Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz instytucjom Ministerstwa Obrony Narodowej do konsultacji
136. 1948 styczeń 8, Warszawa – Referat wygłoszony przez dziekana Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego Michała Zawadzkiego na zimowej odprawie kapelanów Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego określający pożądane postawy kapelanów wojskowych
137. 1948 styczeń, Warszawa – Pismo generalnego dziekana Wojska Polskiego Wacława Pyszkowskiego do ministra obrony narodowej marszałka Polski Michała Żymierskiego w sprawie powołania kapelanów pomocniczych
138. 1948 styczeń 15, Wrocław – Decyzja administratora apostolskiego Dolnego Śląska księdza Karola Milika nakazująca księdzu Michałowi Łabiakowi przejścia w szeregi duchowieństwa diecezjalnego Dolnego Śląska

139. 1948 styczeń 15, Łódź - Sprawozdanie z działalności Wydziału Charytatywnego Duszpasterstwa Wojska Polskiego Wyznania Rzymskokatolickiego za rok 1947
140. 1948 styczeń 28, Gdańsk – Odpis protokołu zdawczo-odbiorczego nr 62 przejścia przez Generalny Dziekanat Wojska Polskiego kościoła poewangelickiego w Sopocie
141. 1948 luty 1, Warszawa – Wytyczne generalnego dziekana Wojska Polskiego Wacława Pyszkowskiego w sprawie organizacji pracy duszpasterskiej kapelanów wojskowych
142. 1948 luty 26, Warszawa – Pismo księdza Stefana Skupnia do zastępcy dowódcy Wojsk Lotniczych do spraw polityczno-wychowawczych pułkownika Antoniego Michalaka w sprawie przeprowadzenia rekolekcji w Technicznej Szkole Lotniczej w Boernerowie
143. 1948 marzec 19, Warszawa – Stanowisko biskupów polskich wobec duszpasterstwa wojskowego
144. 1948 kwiecień 1, Warszawa – Artykuł księdza Romana Miszki zamieszczony na łamach „Kapelana Wojskowego” poruszający problem praw i obowiązków kapelanów wojskowych w świetle Statutu Duszpasterstwa Wojskowego z dnia 27 lutego 1926 roku
145. 1948 kwiecień 2, Warszawa – Odpis wyciągu z rozkazu personalnego nr 246 ministra obrony narodowej marszałka Polski Michała Żymierskiego wyznaczającego księdza Mikołaja Puacza na stanowisko zastępcy dziekana Okręgu Wojskowego nr IV
146. 1948 kwiecień 7 Warszawa – Pismo generalnego dziekana Wojska Polskiego Wacława Pyszkowskiego do kapelanów wojskowych stanowiące odpowiedź na komunikat Episkopatu Polski z 19 marca 1948 roku w sprawie duszpasterstwa wojskowego
147. 1948 kwiecień 10, Dęblin – Pismo proboszcza garnizonu Dęblin księdza Stefana Skupnia do zastępcy komendanta Oficerskiej Szkoły Lotniczej do spraw polityczno-wychowawczych w sprawie budowy ołtarza i remontu kaplicy Oficerskiej Szkoły Lotniczej w Dęblinie
148. 1948 kwiecień 12, Warszawa – Kopia meldunku generalnego dziekana Wojska Polskiego Wacława Pyszkowskiego złożonego ministrowi obrony narodowej marszałkowi Polski Michałowi Żymierskiemu w sprawie organizacji i zasad rekrutacji wojskowej służby duszpasterskiej wyznania rzymskokatolickiego
149. 1948 kwiecień 28 Warszawa – Pismo generalnego dziekana Wojska Polskiego Wacława Pyszkowskiego do dziekana Okręgu Wojskowego nr I Księdza Walentego Pączka w sprawie rekolekcji dla kapelanów wojskowych
150. 1948 maj 24, Warszawa – komunikat Episkopatu Polski dotyczący uprawnień jurysdykcyjnych kapelanów wojskowych

151. 1948 maj 31, Warszawa – Pismo dziekana Okręgu Wojskowego nr I księdza Walentego Pączka do księdza kapelana Stefana Skupnia w sprawie urlopu wypoczynkowego
152. 1948 czerwiec 1, Warszawa - Artykuł księdza Romana Szemraja zamieszczony na łamach „Kapelana Wojskowego” poruszający problem praw i obowiązków kapelanów wojskowych w świetle Statutu Duszpasterstwa Wojskowego z dnia 27 lutego 1926 roku
153. 1948 czerwiec 10, Warszawa –Kopia pisma generalnego dziekana Wojska Polskiego Wacława Pyszkowskiego do wiceministra obrony narodowej generała Mariana Spychalskiego w sprawie wyznaczenia oficera polityczno-wychowawczego do Głównego Komitetu Kościelnego
154. 1948 czerwiec 22, Skierniewice - Skład osobowy Komitetu Kościelnego garnizonu Skierniewice
155. 1948 lipiec 6, Ciechanów – Pismo dowódcy garnizonu Ciechanów majora Kowalika do Generalnego Dziekanatu Wojska Polskiego w sprawie powołania kapelana pomocniczego w garnizonie Ciechanów
156. 1948 lipiec 20, Warszawa – Pismo generalnego dziekana Wojska Polskiego Wacława Pyszkowskiego do dziekana Okręgu Wojskowego nr I księdza Walentego Pączka w sprawie odbudowy i remontu obiektów kościelnych
157. 1948 sierpień 2, Warszawa –Pismo dziekana Okręgu Wojskowego nr III Saturnina Żebrowskiego do generalnego dziekana Wojska Polskiego Wacława Pyszkowskiego w sprawie dalszej służby wojskowej
158. 1948 sierpień 23 Dęblin – Pismo kapelana garnizonu Dęblin Stefana Skupnia do biskupa podlaskiego w sprawie mszy polowej
159. 1948 sierpień 26, Warszawa – Odpis zarządzenia kwatermistrzowskiego nr 165 dotyczącego ryczałtu na pranie bielizny kościelnej
160. 1948 wrzesień 9, Warszawa – Kopia pisma generalnego dziekana Wojska Polskiego Wacława Pyszkowskiego do dziekana Okręgu Wojskowego nr IV księdza Romana Szemraja w sprawie zajęcia mieszkania kapelana wojskowego w Jeleniej Górze przez rodzinę księdza Nikodema Domańskiego
161. 1948 wrzesień 23, Warszawa - Wykaz kapelanów wojskowych wyznania rzymskokatolickiego
162. 1948 wrzesień 28, Warszawa – Kopia pisma generalnego dziekana Wojska Polskiego Wacława Pyszkowskiego do Departamentu Personalnego Ministerstwa Obrony Narodowej w sprawie powołania kapelanów pomocniczych
163. 1948 wrzesień, Bydgoszcz - Pismo kapelana garnizonu Bydgoszcz Nikodema Domańskiego do Prymasa Polski kardynała Augusta Hlonda w sprawie mszy polowej
164. 1948 październik 11, Warszawa – Skarga zastępcy dziekana Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego Wincentego Martusiewicza skierowana do generalnego dziekana Wojska Polskiego Wacława Pyszkowskiego na

- działalność dziekana Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego Michała Zawadzkiego
165. 1948 październik 26, Warszawa – Pismo dziekana Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego Michała Zawadzkiego do generalnego dziekana Polskiego Waclawa Pyszkowskiego stanowiące odpowiedź na skargę księdza Wincentego Martusiewicza
  166. 1948 listopad 1, Warszawa – Artykuł generalnego dziekana Wojska Polskiego Waclawa Pyszkowskiego zamieszczony na łamach „Kapelana Wojskowego” zatytułowany „Kapelan głosicielem i wykonawcą nauki Chrystusowej”
  167. 1948 listopad 24, Warszawa – Pismo administratora apostolskiego Śląska Opolskiego księdza Bolesława Kominka do dziekana generalnego Wojska Polskiego Waclawa Pyszkowskiego w sprawie ukarania księdza Franciszka Frankowskiego
  168. 1948 listopad 25 Dęblin – Pismo kapelana garnizonu Dęblin księdza Stefana Skupnia do Wydziału Kwaterunkowo-Budowlanego Okręgu Wojskowego nr I w sprawie odbudowy kościoła w Dęblinie-Twierdzy
  169. 1948 grudzień 28, Warszawa – Upomnienie udzielone dziekanowi Okręgu Wojskowego nr III Saturninowi Żebrowskiemu przez generalnego dziekana Wojska Polskiego Waclawa Pyszkowskiego
  170. 1949 styczeń 14 i 18, Warszawa – Posiedzenie Głównego Komitetu Kościelnego przy generalnym dziekanie Wojska Polskiego
  171. 1949 styczeń 20, Warszawa – Odprawa kapelanów Wojska Polskiego wyznania rzymskokatolickiego
  172. 1949 luty 1, Warszawa – Podsumowanie działalności duszpasterskiej kapelanów wojskowych wyznania rzymskokatolickiego za rok 1948
  173. 1949 luty 1, Warszawa – Plan nabożeństw transmitowanych w 1949 roku przez Polskie Radio z kościołów garnizonowych
  174. 1949 marzec 5, Płock – Pismo wikariusza generalnego diecezji płockiej księdza Stanisława Figielskiego do dziekana generalnego Wojska Polskiego Waclawa Pyszkowskiego w sprawie wykorzystania Jerzego Śliwińskiego w duszpasterstwie wojskowym
  175. 1949 marzec 21, Warszawa – Kopia pisma generalnego dziekana Wojska Polskiego Waclawa Pyszkowskiego do dziekana Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego Michała Zawadzkiego w sprawie prowadzenia działalności duszpasterskiej w Wojskach Ochrony Pogranicza
  176. 1949 kwiecień 5, Warszawa – Pismo generalnego dziekana Wojska Polskiego Waclawa Pyszkowskiego do wiceministra obrony narodowej generała Piotra Jaroszewicza w sprawie uposażenia kapelanów pomocniczych
  177. 1949 maj 2, Bydgoszcz – Pismo proboszcza garnizonu Bydgoszcz Nikodema Domańskiego do generalnego dziekana Wojska Polskiego Waclawa Pyszkowskiego w sprawie dalszej pracy w duszpasterstwie wojskowym

178. 1949 maj 3, Warszawa – Pismo generalnego dziekana Wojska Polskiego Wacława Pyszkowskiego do Departamentu Wyznań Ministerstwa Administracji Publicznej w sprawie przejęcia kościoła Św. Ducha w Łodzi
179. 1949 maj 6, Warszawa – Pismo generalnego dziekana Wojska Polskiego Wacława Pyszkowskiego do ministra obrony narodowej Marszałka Polski Michała Żymierskiego odnośnie użytkowania kościoła Św. Ducha w Łodzi
180. 1949 maj 6, Warszawa – Pismo generalnego dziekana Wojska Polskiego Wacława Pyszkowskiego do ministra obrony narodowej Marszałka Polski Michała Żymierskiego w sprawie powołania komisji kontrolnej do zbadania ksiąg kasowych kościoła Św. Ducha w Łodzi
181. 1949 maj 30, Sopot – Protokół z inspekcji duszpasterskiej przeprowadzonej przez dziekana Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego Michała Zawadzkiego w 13 pułku Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego
182. 1949 czerwiec 1, Warszawa – Artykuł generalnego dziekana Wojska Polskiego Wacława Pyszkowskiego zamieszczony na łamach „Kapelana Wojskowego” dotyczący działalności charytatywnej kapelanów wojskowych
183. 1949 czerwiec 1, Warszawa – Komunikat generalnego dziekana Wojska Polskiego Wacława Pyszkowskiego zawierający wytyczne do pracy kapelanów wojskowych wyznania rzymskokatolickiego
184. 1949 czerwiec 2, Szczecin – Protokół z inspekcji duszpasterskiej przeprowadzonej przez Dziekana Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego Michała Zawadzkiego w 12 pułku Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego
185. 1949 czerwiec 4, Warszawa – Pismo ministra obrony narodowej marszałka Polski Michała Żymierskiego do generalnego dziekana Wojska Polskiego Wacława Pyszkowskiego w kwestii kościoła Św. Ducha w Łodzi
186. 1949 czerwiec 4, Bydgoszcz – Protokół z inspekcji duszpasterskiej przeprowadzonej przez dziekana Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego Michała Zawadzkiego w 9 pułku Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego
187. 1949 czerwiec 9, Kielce – Protokół z inspekcji duszpasterskiej przeprowadzonej przez dziekana Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego Michała Zawadzkiego w 7 pułku Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego
188. 1949 czerwiec 12, Warszawa – Pismo dziekana Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego Michała Zawadzkiego do dowódcy Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego w sprawie demobilizacji szeregowego Michała Sokołowskiego
189. 1949 czerwiec 20, Wrocław – Protokół z inspekcji duszpasterskiej przeprowadzonej przez dziekana Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego Michała Zawadzkiego w 11 pułku Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego

190. 1949 czerwiec 21, Warszawa – Sprawozdanie z inspekcji duszpasterskiej przeprowadzonej przez generalnego dziekana Wojska Polskiego Waclawa Pyszkowskiego w dziekanacie Okręgu Wojskowego nr V i probostwie garnizonu Kraków
191. 1949 czerwiec 25, Warszawa – Sprawozdanie z inspekcji duszpasterskiej przeprowadzonej przez generalnego dziekana Wojska Polskiego Waclawa Pyszkowskiego w garnizonie Jelenia Góra
192. 1949 czerwiec 25, Warszawa – Pismo generalnego dziekana Wojska Polskiego Waclawa Pyszkowskiego do biskupa tarnowskiego Jana Stepy w sprawie przeniesienia księdza Michała Jędrychowskiego do pracy w duszpasterstwie wojskowym
193. 1949 czerwiec 27, Warszawa – Sprawozdanie z inspekcji duszpasterskiej przeprowadzonej przez generalnego dziekana Wojska Polskiego Waclawa Pyszkowskiego w garnizonie Łódź
194. 1949 czerwiec 27, Białystok – Protokół z inspekcji duszpasterskiej przeprowadzonej przez dziekana Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego Michała Zawadzkiego w 2 Brygadzie Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego
195. 1949 czerwiec 28, Warszawa – Sprawozdanie z inspekcji duszpasterskiej przeprowadzonej przez generalnego dziekana Wojska Polskiego Waclawa Pyszkowskiego w garnizonie Kielce
196. 1949 lipiec 1, Warszawa – Komunikat dziekana Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego Michała Zawadzkiego zawierający wytyczne do pracy kapelanów Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego
197. 1949 lipiec 2, Lublin – Protokół z inspekcji duszpasterskiej przeprowadzonej przez dziekana Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego Michała Zawadzkiego w 3 Brygadzie Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego
198. 1949 lipiec 7, Rzeszów – Protokół z inspekcji duszpasterskiej przeprowadzonej przez dziekana Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego Michała Zawadzkiego w 4 pułku Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego
199. 1949 lipiec 15, Warszawa – Sprawozdanie kwartalne dziekana Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego Michała Zawadzkiego
200. 1949 lipiec 22, Warszawa – Odznaczenia i awanse kapelanów wojskowych
201. 1949 sierpień 8, Warszawa – Sprawozdanie z inspekcji duszpasterskiej przeprowadzonej przez generalnego dziekana Wojska Polskiego Waclawa Pyszkowskiego w garnizonie Szczecin
202. 1949 sierpień 13, Białystok - Pismo metropolitalnej kurii wileńskiej w Białymstoku w sprawie działalności duszpasterskiej księdza Wiktora Kłosowicza na terenie Białegostoku
203. 1949 sierpień 16, Łódź – Petycja parafian z parafii Św. Ducha z Łodzi do marszałka Polski Michała Żymierskiego w obronie księdza Włodzimierza Ławrynowicza

204. 1949 wrzesień 1, Warszawa – Kopia pisma generalnego dziekana Wojska Polskiego Wacława Pyszkowskiego do ministra obrony narodowej marszałka Polski Michała Żymierskiego w sprawie oddzielenia stanowiska szefa Wydziału Charytatywnego od proboszcza garnizonu Łódź
205. 1949 wrzesień 17, Warszawa – Kopia pisma generalnego dziekana Wojska Polskiego Wacława Pyszkowskiego do Departamentu Finansowo-Budżetowego Ministerstwa Obrony Narodowej w sprawie uposażeń kapelanów pomocniczych
206. 1949 wrzesień 23, Warszawa – Komunikat dziekana Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego Michała Zawadzkiego zawierający wytyczne do odprawy kapelanów Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Wojsk Ochrony Pogranicza
207. 1949 wrzesień 28, Kielce – Pismo proboszcza 2 Dywizji Piechoty Zygryda Stanowskiego do oficera budowlanego Jednostki Wojskowej 2729 kapitana Dymitrowskiego w sprawie prac remontowych prowadzonych w kościele garnizonowym w Kielcach
208. 1949 październik 1, Warszawa – Wytyczne dziekana Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego Michała Zawadzkiego do działalności kapelanów Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego
209. 1949 październik 6, Kielce – Pismo przewodniczącego dywizyjnego Komitetu Kościelnego Zygryda Stanowskiego do Głównego Komitetu Kościelnego w sprawie dofinansowania prac remontowych prowadzonych w kościele garnizonowym w Kielcach
210. 1949 październik 9, Łódź – Protokół z jesiennej odprawy kapelanów Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Wojsk Ochrony Pogranicza
211. 1949 październik 19, Warszawa – Pismo generalnego dziekana Wojska Polskiego Wacława Pyszkowskiego do przewodniczącego dywizyjnego Komitetu Kościelnego Zygryda Stanowskiego w sprawie finansowego wsparcia przez Główny Komitet Kościelny prac remontowych prowadzonych w kościele garnizonowym w Kielcach
212. 1949 październik 22, Lublin – Pismo wikariusza generalnego diecezji lubelskiej Piotra Stopniaka do generalnego dziekana Wojska Polskiego Wacława Pyszkowskiego w sprawie księdza Edwarda Karwota
213. 1949 listopad 3, Koszalin – Miesięczny raport sprawozdawczy kapelana Jednostki Wojskowej 2824 księdza kapitana Bronisława Guzowskiego
214. 1949 listopad 5, Warszawa – Kopia pisma generalnego dziekana Wojska Polskiego Wacława Pyszkowskiego do Wydziału Finansowego Okręgu Wojskowego nr II w sprawie uposażenia kapelanów pomocniczych
215. 1949 listopad 17, Warszawa – Komunikat generalnego dziekana Wojska Polskiego Wacława Pyszkowskiego zawierający wytyczne do pracy kapelanów wojskowych
216. 1949 listopad 20, Warszawa – Komunikat dziekana Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego Michała Zawadzkiego zawierający wytyczne do pracy kapelanów Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego

217. 1949 grudzień 10, Ełk – Meldunek proboszcza 18 Dywizji Piechoty Edwarda Karwota w sprawie kradzieży wina mszalnego i świec kościelnych
218. 1949 grudzień 16, Warszawa – Pismo generalnego dziekana Wojska Polskiego Wacława Pyszkowskiego do dziekana Okręgu Wojskowego nr I Walentego Pączka w sprawie zgłoszonej przez księdza Edwarda Karwota kradzieży wina mszalnego i świec kościelnych
219. 1949 grudzień 21, Warszawa – Wykaz księży proponowanych przez Generalny Dziekanat Wojska Polskiego do odznaczeń
220. 1949 grudzień 30, Warszawa – Posiedzenie Głównego Komitetu Kościelnego przy generalnym dziekanie Wojska Polskiego
221. 1950 styczeń 4, Warszawa – Pismo dziekana Okręgu Wojskowego nr I Walentego Pączka do generalnego dziekana Wojska Polskiego Wacława Pyszkowskiego w sprawie uposażenia księdza Czesława Potockiego kapelana pomocniczego w Siedlcach
222. 1950 styczeń 9, Warszawa – Wyjaśnienia dziekana Okręgu Wojskowego nr I Walentego Pączka złożone w Wojskowej Prokuraturze Okręgowej nr 1 odnośnie przydziału wina mszalnego i świec kościelnych dla księdza Edwarda Karwota
223. 1950 styczeń 10, Bydgoszcz – Sprawozdanie z pracy duszpasterskiej dziekana Okręgu Wojskowego nr II Stanisława Wilkowskiego za IV kwartał 1949 roku
224. 1950 styczeń 18, Wrocław – Sprawozdanie z pracy duszpasterskiej zastępcy dziekana Okręgu Wojskowego nr IV Władysława Mroza za IV kwartał 1949 roku
225. 1950 styczeń 27, Warszawa – Komunikat dziekana Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego Michała Zawadzkiego zawierający wytyczne do pracy kapelanów Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego
226. 1950 luty 10, Warszawa – Zarządzenie nr 06 szefa Głównego Zarządu Politycznego Wojska Polskiego generała Edwarda Ochaba w sprawie prowadzenie spowiedzi wielkanocnej w garnizonach
227. 1950 marzec 2, Warszawa – Komunikat dziekana Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego Michała Zawadzkiego zawierający wytyczne do pracy kapelanów Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego
228. 1950 marzec 25, Kielce – Odpis pisma księdza Tadeusza Bartkowskiego do Generalnego Dziekanatu Wojska Polskiego w sprawie przyjęcia w szeregi duszpasterstwa wojskowego
229. 1950 maj 11, Warszawa – Rozkaz ministra obrony narodowej marszałka Polski Konstantego Rokossowskiego nr 044/Org. dotyczący rozformowania Duszpasterstwa Wojskowego Wyznania Mojżeszowego
230. 1950 maj 13, Kielce – Pismo proboszcza garnizonu Kielce Zygryda Stanowskiego do generalnego dziekana Wojska Polskiego Wacława Pyszkowskiego w sprawie prac remontowych koniecznych do przeprowadzenia w kościele garnizonowym w Kielcach

231. 1950 maj 26, Kielce – Pismo proboszcza garnizonu Kielce Zygryda Stanowskiego do dowódcy Jednostki Wojskowej 1615 w sprawie konserwacji cmentarza garnizonowego w Kielcach
232. 1950 czerwiec 6, Warszawa – Rozkaz ministra obrony narodowej marszałka Polski Konstantego Rokossowskiego nr 049/Org. dotyczący rozformowania Duszpasterstwa Wojskowego Wyznania Ewangelicko-Augsburskiego
233. 1950 czerwiec 12, Warszawa – Rozkaz ministra obrony narodowej marszałka Polski Konstantego Rokossowskiego nr 053/Org. wprowadzający zmiany organizacyjne w duszpasterstwie wojskowym wyznania rzymskokatolickiego
234. 1950 czerwiec, Warszawa – Artykuł księdza Władysława Mroza zamieszczony na łamach „Kapelana Wojskowego” dotyczący pracy społecznej kapelanów wojskowych
235. 1950 lipiec, Warszawa – Pismo księdza Michała Zawadzkiego do dowódcy Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego dotyczące likwidacji odrębnego duszpasterstwa Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego
236. 1950 lipiec 13, Warszawa – Dyrektywa Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego do Wydziałów Wojewódzkich Bezpieczeństwa Publicznego w sprawie indoktrynacji księży przebywających w domu wypoczynkowym w Karpaczu
237. 1950 grudzień 1, Warszawa – Artykuł księdza Stanisława Wiernusza zamieszczony na łamach „Kapelana Wojskowego” poświęcony zadaniom i pracy społecznej księży katolickich w drugim roku Planu 6-letniego
238. 1951 lipiec 1, Warszawa – Konsekracja Katedry Polowej
239. 1951 lipiec 22, Warszawa – Nabożeństwo za ojczyznę, liturgia sprawowana przez generalnego dziekana Wojska Polskiego Romana Szemraja
240. 1951 październik 12, Warszawa – Odznaczenia kapelanów wojskowych
241. 1952 luty 28, Bydgoszcz – Pismo sekretarza Wojewódzkiego Komitetu Obrońców Pokoju w Bydgoszczy Marcelego Kubińskiego informujące o włączeniu księdza Wiktora Kłosowicza do Wojewódzkiego Komitetu Obrońców Pokoju
242. 1952 kwiecień 18, Warszawa – Życzenia urodzinowe dla Bolesława Bieruta przesłane przez generalnego dziekana Wojska Polskiego Romana Szemraja
243. 1952 maj, Warszawa – Renowacja Katedry Polowej
244. 1953 styczeń 29, Warszawa – Rezolucja kapelanów wojskowych w sprawie procesu krakowskiego
245. 1954 kwiecień 10, Kielce – Pismo proboszcza garnizonu Kielce Mikołaja Puacza do szefa Wydziału Kwaterunkowo-Budowlanego Okręgu Wojskowego nr IV podpułkownika Chęcińskiego w sprawie prac remontowo-konserwatorskich w probostwie garnizonu Kielce

246. 1954 czerwiec 6, Kielce – Pismo proboszcza garnizonu Kielce Mikołaja Puacza do Wojskowego Zarządu Kwaterunkowego w Krakowie w sprawie finansowania prac remontowych w probostwie garnizonu Kielce
247. 1954 czerwiec 28, Kielce – Pismo proboszcza garnizonu Kielce Mikołaja Puacza do Szefostwa Tyłów Wojska Polskiego w sprawie uruchomienia prac remontowych w probostwie garnizonu Kielce
248. 1954 lipiec 4, Kraków – Odpis decyzji przewodniczącego Episkopatu Polski biskupa Michała Klepacza w sprawie używania mantoletu przez generalnego dziekana Wojska Polskiego Romana Szemraja
249. 1954 lipiec 14, Kielce – Pismo proboszcza garnizonu Kielce Mikołaja Puacza do Urzędu do Spraw Wyznań w sprawie subwencji na prace remontowe w probostwie garnizonu Kielce
250. 1954 lipiec 19, Warszawa – Odpis pisma szefa Tyłów Wojska Polskiego generała Franciszka Cymbarewicza do księdza Mikołaja Puacza ustalającego zasady podległości gospodarczej probostwa garnizonowego w Kielcach
251. 1954 lipiec 26, Kielce – Pismo proboszcza garnizonu Kielce Mikołaja Puacza do szefa Tyłów Śląskiego Okręgu Wojskowego w sprawie uruchomienia prac remontowych w probostwie garnizonu Kielce
252. 1954 sierpień 9, Kielce – Pismo proboszcza garnizonu Kielce Mikołaja Puacza do Krajowej Komisji Duchownych i Świeckich Działaczy Katolickich Frontu Narodowego w sprawie finansowego wsparcia prac remontowych w probostwie garnizonu Kielce
253. 1954 wrzesień 9, Kielce – Pismo kierownika Referatu do Spraw Wyznań Wojewódzkiej Rady Narodowej w Kielcach Stefana Jarosza do księdza Mikołaja Puacza w sprawie dofinansowania prac remontowych w probostwie garnizonu Kielce
254. 1954 październik 16, Kielce – Pismo proboszcza garnizonu Kielce Mikołaja Puacza do szefa Tyłów Śląskiego Okręgu Wojskowego w sprawie etatu dozorczy w probostwie garnizonu Kielce
255. 1955 kwiecień 18, Kielce - Sprawozdanie duszpasterskie za I kwartał 1955 roku proboszcza garnizonu Kielce Mikołaja Puacza
256. 1955 kwiecień 27, Gorzów Wielkopolski – Odpis pisma wikariusza generalnego Administracji Apostolskiej Kamieńskiej, Lubuskiej i Prałatury Pilskiej księdza Eugeniusza Kłoskowskiego do Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Szczecinie w sprawie wyznaczenia księdza Bronisława Guzowskiego na stanowisko proboszcza w Bytnicy
257. 1955 maj 16, Kielce – Pismo proboszcza garnizonu Kielce Mikołaja Puacza do generalnego dziekana Wojska Polskiego Romana Szemraja dotyczące prac remontowych koniecznych do przeprowadzenia w probostwie garnizonu Kielce
258. 1955 czerwiec 1, Kielce – Prośba księdza Piotra Noszczyka skierowana do generalnego dziekana Wojska Polskiego Romana Szemraja w sprawie objęcia etatu kapelana pomocniczego w Kielcach

259. 1955 czerwiec 3, Kielce – Zaświadczenie wydane przez Zarząd Okręgu Kielce Związku Bojowników o Wolność i Demokrację potwierdzające aktywność księdza Piotra Noszczyka w organizacji
260. 1955 czerwiec 3, Kielce – Pismo proboszcza garnizonu Kielce Mikołaja Puacza do generalnego dziekana Wojska Polskiego Romana Szemraja w sprawie wyznaczenia Piotra Noszczyka na kapela pomocniczego w Kielcach
261. 1955 czerwiec 4, Wiewiec – Pismo księdza Włodzimierza Majcherczyka do generalnego dziekana Wojska Polskiego Romana Szemraja w sprawie przejścia w szeregi duszpasterstwa wojskowego
262. 1955 czerwiec 20, Kielce – Pismo proboszcza garnizonu Kielce Mikołaja Puacza do szefa Departamentu Kwaterunkowego Ministerstwa Obrony Narodowej informujące o stanie zaawansowania prac remontowych w probostwie garnizonu Kielce
263. 1955 lipiec 5, Kielce – Zaświadczenie proboszcza garnizonu Kielce Mikołaja Puacza potwierdzające objęcie przez księdza Piotra Noszczyka obowiązków kapelana pomocniczego w Kielcach
264. 1955 sierpień 5, Kalisz - Sprawozdanie duszpasterskie za II kwartał 1955 roku proboszcza garnizonu Kalisz Władysława Mroza
265. 1955 wrzesień 24, Kielce – Pismo proboszcza garnizonu Kielce Mikołaja Puacza do Miejskiej Rady Narodowej w Kielcach w sprawie utrzymania czystości ulic przylegających do probostwa garnizonowego w Kielcach
266. 1955 wrzesień 29, Warszawa – Wykaz kapelanów wojskowych uczestniczących w rekolekcjach zorganizowanych przez Generalny Dziekanat Wojska Polskiego w Warszawie
267. 1955 wrzesień 29, Warszawa – Protokół z odprawy kapelanów wojskowych wyznania rzymskokatolickiego
268. 1955 październik 10, Wrocław - Sprawozdanie duszpasterskie za III kwartał 1955 roku proboszcza garnizonu Wrocław Władysława Bodziaka
269. 1955 październik 19, Kielce – Pismo kierownika Wydziału Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Miejskiej Rady Narodowej w Kielcach Cezarego Nowakowskiego do proboszcza garnizonu Kielce Mikołaja Puacza w sprawie sprzątnięcia ulic przylegających do posesji probostwa garnizonowego w Kielcach
270. 1955 grudzień 20, Warszawa – Pismo generalnego dziekana Wojska Polskiego Romana Szemraja do warszawskiej kurii metropolitalnej w sprawie uzyskania jurysdykcji dla kapelanów wojskowych na rok 1956
271. 1956 styczeń 9, Jelenia Góra - Sprawozdanie duszpasterskie za IV kwartał 1955 roku proboszcza Garnizonu Jelenia Góra Józefa Węgrzyna
272. 1956 styczeń 12, Kalisz - Sprawozdanie duszpasterskie za IV kwartał 1955 roku proboszcza garnizonu Kalisz Władysława Mroza
273. 1956 styczeń 15, Łódź - Sprawozdanie duszpasterskie za IV kwartał 1955 roku proboszcza garnizonu Łódź Wiktora Kłosowicza

274. 1956 luty 29, Warszawa – Zarządzenie generalnego dziekana Wojska Polskiego Romana Szemraja dotyczące prowadzenia w jednostkach wojskowych spowiedzi wielkanocnej
275. 1956 marzec 8, Kielce – Pismo proboszcza garnizonu Kielce Mikołaja Puacza do Generalnego Dziekanatu Wojska Polskiego w sprawie uposażenia kapelana pomocniczego Piotra Noszczyka
276. 1956 marzec 26, Bielawa – Prośba księdza Kazimierza Marksa skierowana do ministra obrony narodowej marszałka Polski Konstantego Rokossowskiego w sprawie przyjęcia w szeregi duszpasterstwa wojskowego
277. 1956 maj 2, Kielce – Pismo proboszcza garnizonu Kielce Mikołaja Puacza do szefa Departamentu Kwaterunkowego Ministerstwa Obrony Narodowej w sprawie prac remontowych w Probostwie Garnizonu Kielce
278. 1956 maj 23, Warszawa – Pismo generalnego dziekana Wojska Polskiego Romana Szemraja do szefa Oddziału IV Departamentu Kadr Ministerstwa Obrony Narodowej pułkownika Kazimierza Waluka w sprawie przyjęcia w szeregi duszpasterstwa wojskowego księdza Kazimierza Marksa i księdza Mikołaja Wojnarowskiego
279. 1956 lipiec 5, Jelenia Góra - Sprawozdanie duszpasterskie za II kwartał 1956 roku proboszcza garnizonu Jelenia Góra Józefa Węgrzyna
280. 1956 październik 5, Jelenia Góra - Sprawozdanie duszpasterskie za III kwartał 1956 roku proboszcza garnizonu Jelenia Góra Józefa Węgrzyna
281. 1956 październik 14, Wrocław - Sprawozdanie duszpasterskie za III kwartał 1956 roku proboszcza garnizonu Wrocław Władysława Bodziaka
282. 1956 listopad 21, Warszawa – Pismo generalnego dziekana Wojska Polskiego Romana Szemraja do biskupa częstochowskiego Zdzisława Golińskiego w sprawie odbycia rekolekcji przez kapelanów wojskowych na Jasnej Górze
283. 1956 listopad 26, Częstochowa – Pismo biskupa częstochowskiego Zdzisława Golińskiego do generalnego dziekana Wojska Polskiego Romana Szemraja do w sprawie odbycia rekolekcji przez kapelanów wojskowych na Jasnej Górze

Indeks osobowy

Indeks nazw geograficznych